

Osmanlı'nın Son Dönemlerinde Konya Eski Eserleri ve Konya'da Müze Kurulması Çalışmaları

Sadi BAYRAM

Klasik Arkeolog-Sanat Tarihçi, Araştırmacı-Yazar,
sadi.bayram@gmail.com (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş bir arşiv hafızası vardır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Müftülüğü Arşivi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Millî Kütüphane Şer'î Siciller Arşivi ve de İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi... İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivinde, Osman Hamdi Bey ve kardeşi Halil Edhem Eldem zamanında yabancı arşivciler çalışarak kataloglar hazırlayarak bizlere yol göstermişlerdir. Arkeolojik kazılar ve idarî işlere ait 114 Karton dosya bulunmaktadır. Her karton dosyada, ayrı dosya gömleği içinde birden çok konuya ait evrak bulunmaktadır. Bunlardan ayrı olarak; Arkeoloji Müzesi Fransız Dili Başkâtibi Nikolaki Efendinin tertip ettiği 39 Kırmızı Karton içinde, Fransızca Müzeye gelen evraklar bulunmaktadır. Ayrıca Siyah Karton içinde 5-20 kadar sıra numaralı Kartonlar içinde 192 dosya yer almaktadır.¹ 8 yıl evvel dijitalleşmeye geçmek üzere araştırmaya kapatılmış, tasnif ve tercüme çalışmalarının başlamıştı.

Anadolu Selçuklularına başkentlik görevi yapan Konya, kültür tarihimizde önemli bir yer almış, günümüzde de en geniş vilâyetlerimiz arasında mümtaz yerini almıştır. Anadolu Selçuklularının tapu senedi hüviyetindeki yüzyıllara meydan okuyan vakıf âbide ve eski eserler 950 yıldan beri tabiat şartlarına boyun eğmeyerek ayakta durmaktadır. Elbette ki halkın desteği ile birlikte bunlara Osmanlı ve cumhuriyet Hükümetleri restorasyon ve küçük onarımları zamanında yaparak eserler ayakta kalabilmiştir.

Cami, mescit, medrese, dar'ül-kurra, dar'üşşifa, tâbhane, imârethane gibi yerlerde bulunan antik değere haiz eserler, yurdumuza seyyah ve oryantalist olarak gelenlerin dikkatini çekmiş, bir kısımda yavaş yavaş yurt dışına çıkarılmaya başlanmış, hırsızlık olayları artmıştır.

Haydarpaşa Hastahanesi doktorlarından Kaymakam İzzetlû Abdullah Bey tarafından İstanbul Dar'ül-Fünun'da bulunan iki odada 50.000 kuruş tahsisatla *Tabii İlimler Müzesi* kurulmasına ait teklif, zamanın Nafia ve Ticaret Nazırı Edhem Paşa² vasıtasıyla 21 R./1281 H./30.01.1866 M. tarihinde Meclis-i Vâlâ'ya havale olunur. Meclis'de kurulan komisyon tasarıyı 26.03.1866'da kabul ve tasdik ederek Sadrazam'a sunulur. Sadrazam Mütercim Mahmut Paşa tarafından 04.07.1866'da padişah'a arz eldir. 05.07.1866'da Padişah tarafından onanır, ancak ne hikmetse yürürlüğe girdiğine dair elimizde bir kayıt yoktur.

¹ Hâmit Zübeyir Koşay, M. E. Zarif Orgun, Sadi Bayram, Erdoğan Tan, *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi II* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013), 441-482 sayfaları arasında dosyaların listesi bulunmaktadır.

² Sadi Bayram, "Bir Başarı Öyküsü; Sakızlı Bir Rum'un Osmanlı'da Sadrazamlığa Kadar Yükselişi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 379 (Temmuz 2018), 30-33.

Bilindiği gibi Türk Müzeciğinin büyük babası Rodos'ta Vakıfları ve Kütüphanesi, külliyesi olan Damat Müşir Fethi Ahmed Paşa'dır, ancak söz konusu müze olarak adlandırılan bölüm, aslına bir depodur. Resmî adı da “*Mecma-i Âsar-ı Atika ve Mecma-î Esliha-î Atika*”dır. Ahmet Fethi Paşa'nın himmetiyle 1846 yılında Ayasofya Camii'nin arka tarafında bulunan ve o zaman Harbiye Ambarı (Cebehane) olarak kullanılan eski Aya İreni Kilisesi'nde gayri resmî ilk Türk müzesi “*Mecma-i Âsar-ı Atika ve Mecma-î Esliha-î Atika*” kuruldu.³ Bu hizmeti ile Fethi Ahmed Paşa (1801-1857) Türk müzesi kurucusu olarak tanınmaktadır.⁴

Ancak Aya İreni'deki bu koleksiyonlar, bugünkü anlamda bir müze olmaktan ziyade eski ve değerli eski silâhların, İmparatorluğun çeşitli semtlerinden getirilen antik devir eşyalarının toplandığı ve saklandığı bir depo idi. Halkın ziyaretine açık değildi. Bu duruma rağmen Türkiye'ye gelen Fransız *Albert Dumont* burasını “*Le Musé St. Irène*” diye vasıflandırmıştır.⁵

1. Müze-î Hümâyun-Müze-î Osmanî

15 Şevval 1285 H. (19 Ocak 1869 M.)'de Maarif Nezareti'ne gönderilen bir Sadaret (Başbakanlık) tezkeresinden anlaşıldığına göre, Devlet adına yapılacak kazılardan elde edilecek eserlerle umumî bir müze kurulması fikri ilk defa 1868 yılında Saffet Paşa'nın Sadrazamlığı sırasında ortaya atılmıştır. Yeni müze, bulunacak eski eserlerle Cebehanedekiler de katılmak suretiyle yine Aya İreni Kilisesi'nde kurulacaktı. Tezkerede ayrıca, etraflı bir tüzük hazırlanıp Sadrazamlığa gönderilmesi kaydı da vardı. Yeni müzenin kurulması için Maarif Nezareti bütçesine her yıl 200 bin kuruş eklenmesine de karar verilmişti. 1957'de rahmetli olan Kâmil Su, bu hareketin Tanzimat Devri'ne rastladığına işaret ettikten sonra aynen şunları kaydeder. “*Plastik sanat örneklerinin henüz put telâkki edildiği, Müslüman evine sokulmadığı bir devirde, müze kurma işinin ne derece tehlikeli bir hareket, cesurca ortaya atılmış bir fikir olduğu meydandadır. Teşebbüs, tehlikesine rağmen benimsenmiş, Fethi Ahmed Paşa⁶ tarafından meydana getirilen kuruluş, 1868 tarihinden itibaren Müze-i Hümayun diye adlandırılmıştır*”⁷

Saffet Paşa'nın Maarif Nazırlığı zamanında Müze-i Hümayun Müdürlüğü'ne aylık 2.500 kuruş maaşla Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden İngiliz *Edward Goold* 8 Temmuz 1869'da getirilmiştir. Fazla yetkili olmayan bu zat müzenin özet halinde 10 sayfalık Fransızca bir katalogunu hazırlamış, 1871 yılında taş basma olarak yayınlamıştır. Edward Goold zamanında eser sayısı 167'dir.⁸

Sadrazam Mahmud Nedim Paşa, 1871 yılında Müze Müdürlüğü'nü lağvetmiştir. Bunun üzerine Goold görevinden uzaklaştırılmış, dolayısıyla bu hizmeti 1869-1871 tarihleri arasında 2,5 yıl sürmüştür. Eserlerin muhafazası ve değerlendirilmesi kaydıyla Avusturya Sefiri *Prokeş Osten*'in ısrarı üzerine ressam ve aynı zamanda *Loid Triestino* şirketinin ajansı *Terenzio* adlı kişi iki bin beş yüz kuruş maaşla 2 Kasım 1871 tarihinde atanmış ise de, görevi ancak 1,5 yıl sürmüştür. 1872 yılında

³ Kâmil Su, *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi* (İstanbul: 1965), 7.

⁴ Sadi Bayram, “Osmanlı'da İlk Resmî Müze Adı Ne Zaman Ortaya Atıldı”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi* 343 (Temmuz 2015), 49-51.

⁵ Kâmil Su, *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi*, 7.

⁶ Fethi Ahmed Paşa'nın babası Rodosludur. Rodos'ta Fethi Ahmed Paşa'nın 1060 civarında yazma Vakıf kitapları ve Kütüphanesi vardır. Mülhak vakıf olarak halen idare edilmektedir. Üsküdar'da bugün de Belediyece dinlenme mekânı olarak kullanılan Korusu bulunmaktadır. Sultan Abdulmecid'in kız kardeşi Atiye Sultan ile evlenmiştir. Dolayısıyla damad olarak da anılır. Düğününe gelen şeyh, müderris, imam ve diğerlerine verilmek üzere 293.350 kuruşluk 1224 parça çıkın hazırlanmış, 294.483 kuruş düğünde dağıtıldığı kayıtlıdır. Tophane Müşirliği görevinde bulunmuştur. bk. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları* (Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1980), 134-135.

⁷ Su, *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi*, 8.

⁸ Déthier zamanında eser sayısı 650'ye ulaşacaktır.

Alman Dr. Philip Anton Déthier göreve getirilmiş, yardımcılığına ressam Limonciyan, sekreterliğe Ch. Vollers getirilmiştir.

1873'de Müze, Fatih Sultan Mehmed tarafından 1472 yılında yaptırılan Çinili Köşk'e taşınmıştır. 1875'de Philip Anton Déthier Müze Müdürlüğü zamanında Mimar Montrono adlı bir mimar, Çinili Köşk'ün tadilatında giriş kapısını değiştirmiş, bazı niş ve ocakları kapatmış, çinilerin bir kısmı ile sırlı tuğlaları badana ve daha sonra sıva ile kapatmış, eyvanlar kaldırılmış, kubbe yerine kötü bir çatı ile üst örtü yapılmış, çatı zamanla akmış, onarım yaparken, eski esere ciddi zararlar vermiştir.⁹

Müze elemanları mecburen hep yabancı "dil" bilen elemanlardan teşekkül ettiriliyordu. Literatür zaten Batı dillerine aitti. Bu sebeple yerli müze mensubu yetiştirmek amacıyla 10.07.1874 tarihinde "Müze Mektebi" açılması ve Fransızca tedrisat yapan Galatasaray Sultanisi mezunlarından 12 öğrenci alınıp yetiştirilmesi için padişahın irade çıkmıştır. 68 yaşındaki Philip Anton Déthier hastalandığı zaman Matbaalar Müdürü Artin Efendi, Yüksek Mektepler Müdürü Aristokli müdür vekili olarak hizmet etmişlerdir. Déthier 1881'de vefatına kadar Müze Müdür görevine devam etmiştir¹⁰.

Osman Hamdi Bey¹¹, Viyana'da hukuk okumuş, Paris'te resim atölyelerinde resim tahsili yapmıştır. Babası Edhem Paşa Avusturya'da okumuş, madenler üzerine çalışmış, Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesi Gümüş kasabasında Maden Müdürlüğü yapmış¹², vezirlik ve Sadrazamlık yaptığı için de Osman Hamdi yurt dışında bohem hayatı yaşamış, Padişahın burs almıştır. Dolayısıyla ülkeye döndüğünde Harciye Nezareti'nde Protokol Müdürlüğü ile Tercüme işlerinde görev almış, kordiplomatik ile yakın işbirliği olduğu için, Belediye'deki görevden alınarak, 04.09.1881 tarihinde Müze Müdürlüğüne atanmış, yurt dışı müzeler ile yabancı kazı heyetleriyle Fransızca-Almanca bildiği için, irtibat kurmada zorluk çekmemiştir. Yurt dışında bulunduğu sırada müzeleri de gezdiği için bilgi ve görgüsü artmış, Müze-i Humâyun'u belli bir seviyeye getirmiştir. Daha sonrada yeni müze binası inşasıyla Asar-ı Atika Müzesi, Osmanlı müzecilik tarihindeki mümtaz yerini almıştır.

2. Konya'da Müze Tesisi¹³

Konya Maarif Müdürü Azmi bin Ömer'in Müze-i Hümayun'a gönderdiği 13.02.1899 tarih ve 459 sayılı yazısında; Konya İdadi Mektebi avlusunda yeni inşa edilen Müze-i Hümayun Şubesi'nin resmi açılışı Teşrinisani'nin yirmi sekizinde (10.12.1899) yapılacağı telgrafla arz olunmuş, iki adet de resim eklenmişti. Mezkûr Müze için her nerede eser bulunduğu haber alınırca, derhal muhafazasına ve getirilmesine çalışılmış olup, bunlar hakkında bir defter tanzim edilip takdim edilecektir. Ancak buranın temizliği, ziyaretçilerin gezdirilmesi, eserlerin muhafazası için bir daimi memura gerek duyulmakta, mektep avlusunda olması dolayısıyla müdürün de kontrolü, arada Maarif Müdürü olarak benim de kontrolüm altında olacaktır. Bunun için 100 kuruş aylık tahsisi, giriş ücretlerinin de müteferrik masrafların karşılanmasına sarfına müsaadeleri talep edilmiştir¹⁴.

Konya Maarif Müdürlüğü'nden Müze-i Hümayun'a yazılan 29.08.1899 tarih ve 239 numaralı yazıda; Konya Müze-i Hümayun Şubesi yardımlarınızla tamamlanmış olup, ufak tefek eksiklikler bulunmakta, bazı eserlerin gönderilmesi için vilâyete yazı yazılmış olup bir an önce gelmesi, vitrin ve kataloglar ile fazladan eski eserin resmî açılıştan önce gönderilmesi istirham olunur denmektedir.

⁹ Tahsin Öz'ün Hâmit Zübeyr Koşay'a gönderdiği 7 sahifelik daktilo " Topkapı Sarayı Müzesi" adlı notlardan, 7

¹⁰ Koşay vd., *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 17-21.

¹¹ Bk. Mustafa Cezar, *Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi* (İstanbul : Türkiye İş Bankası Yayınları, 1971).

¹² Bayram, "Bir Başarı Öyküsü; Sakızlı Bir Rum'un Osmanlı'da Sadrazamlığa Kadar Yükselişi", 33

¹³ Koşay vd., *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 284-290.

¹⁴ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1.

Konya Maarif Müdürlüğü'nden Müze-i Hümayun'a yazılan 06.11.1899 tarih ve 386 numaralı yazıda Müze Şubesi'ne gönderilen dolap yerine konduğu ve konuda gösterilen nezakete teşekkür edildiği bildirilmektedir.¹⁵

Konya Maarif Müdürü Azmi bin Ömer Bey, 10.12.1899 tarihinde Müze-i Hümayun'a çektiği telgrafta, Mekteb-i İdadî avlusunda yeni inşa olunan Müze-i Hümayun Şubesi Vali, eşraf ve ilim adamları hazır olduğu halde resmi açılışı yapıldığı bildirilmiştir.

Konya Maarif Müdürü Azmi bin Ömer'in, 11.12.1899 tarih ve 116 sayı ile Müze-i Hümayun'a gönderdiği yazıda; Konya İdadî Mektebi avlusunda yeni inşa edilen Konya Müzesi'nin resmî açılışına ait telgraf ve iki adet fotoğrafın daha önce arz edildiği, Müze Şubesinin her tarafı tezyin edilmiş olduğu gibi bir taraftan da eser getirilmekte olduğu, bunlara ait bir defter takdim edilmiş olduğu ve Müzeye giriş bedelinin kapıcıya ait olmak üzere bir kuruş olarak tespit edildiği bildirilmiştir.¹⁶

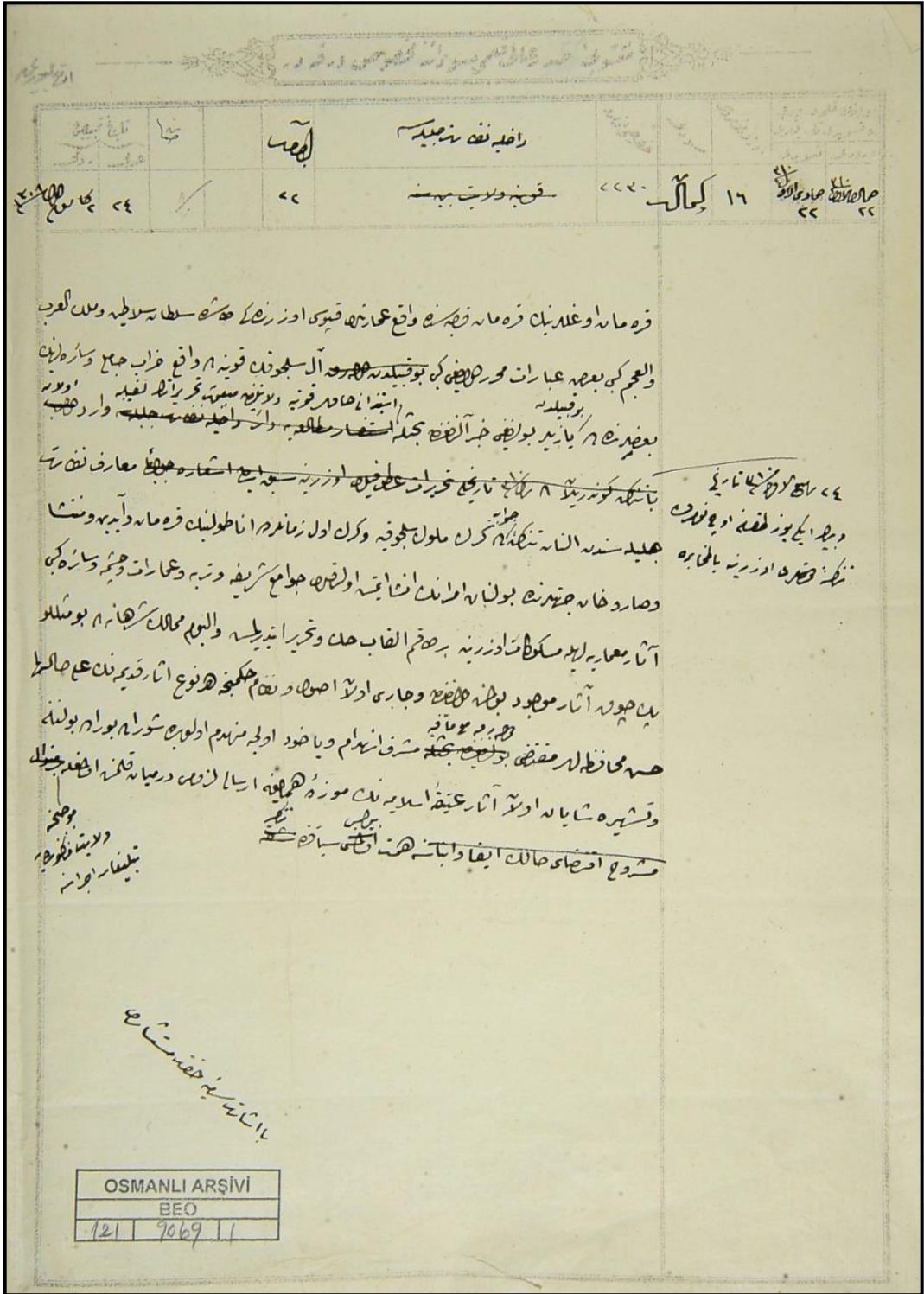
Konya Valisi *Mehmed Ferid*'in 13.12.1899 tarih ve 1293 sayılı yazısında; 10.12.1899 tarihinde resmi açılışı yapılan Konya Müzesi'ne şimdiden yetmiş-seksen parça eserle süslendiği, çevreden eski eser haber alındıkça da eser toplanmasına çalışılmakta olduğu, bunlar için bir defter tanzim edilmekte olup, Müzeyi temiz tutabilmek için bir hizmetçiye ihtiyaç bulunmakta, 100 kuruş maaş tahsisıyla bu işin yürümeyeceği, Müze giriş bedellerini hademelere vererek bu işin yürütülmesi, eski eserlerin fotoğraflarını isteyenlerin alıp alamayacaklarının belirtilmesinin yerinde olacağı kayıtlıdır.

20.12.1899 tarihinde Müze-i Hümayun'dan Konya Valisi'nin mektubuna verilen cevapta; bir bekçinin atanması uygun olup bütçede karşılığı olmadığından, şimdilik giriş ücretlerinden alınan bir kuruşun, mektep hademelerinden birine ek görev olarak verilerek yaptırılması, fotoğraf konusunda müzenin yetkili olduğu, isteğe göre müze tarafından çekilen fotoğrafların bir bedel mukabilinde isteyenlere verilmesi müzeye de bir gelir olacağı mütalâa olunmuştur, denilmektedir.¹⁷

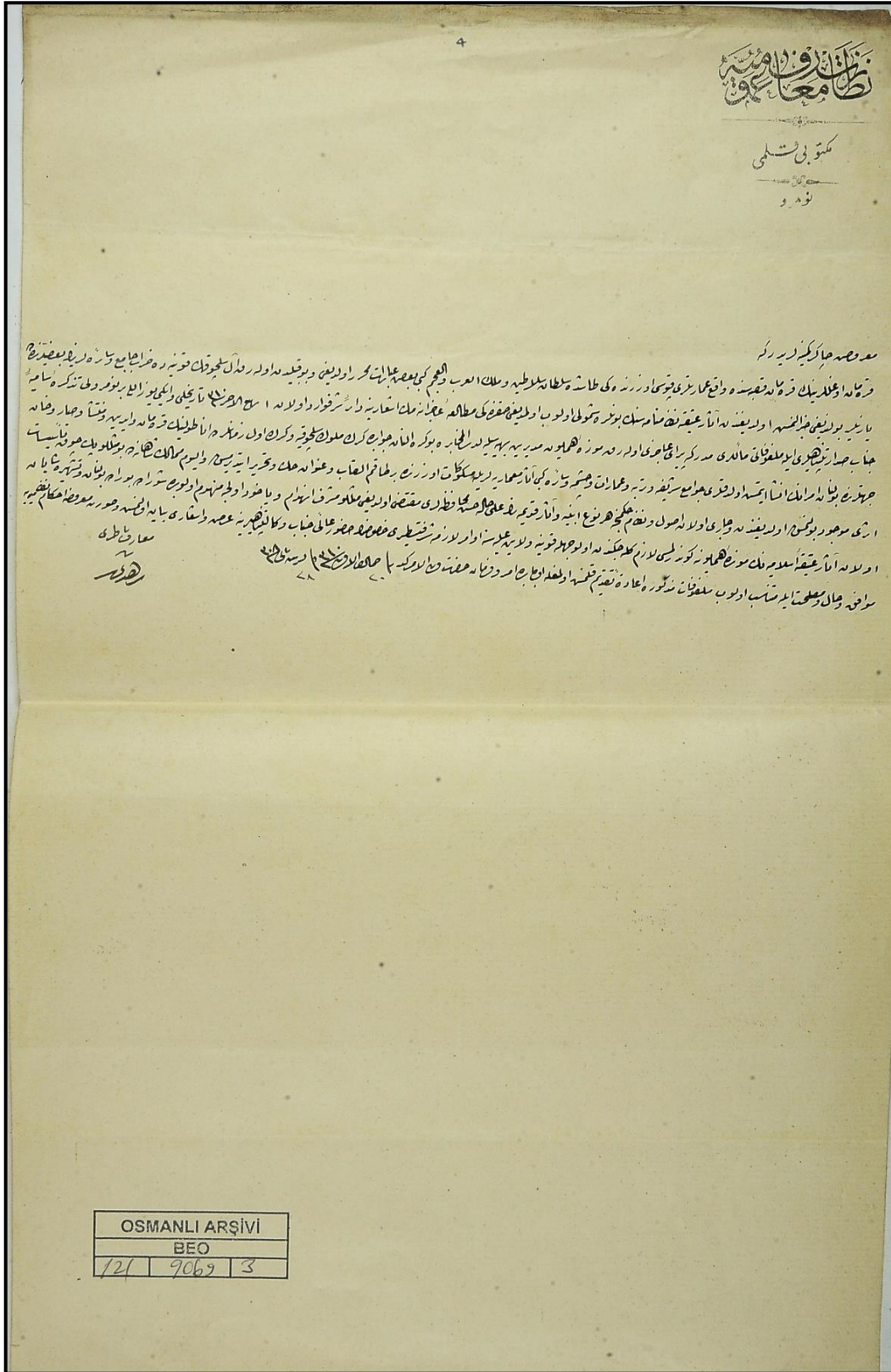
¹⁵ İstanbul Arkeoloji Müzesi, Arşivi Karton 30/1.

¹⁶ İstanbul Arkeoloji Müzesi, Arşivi Karton 30/1.

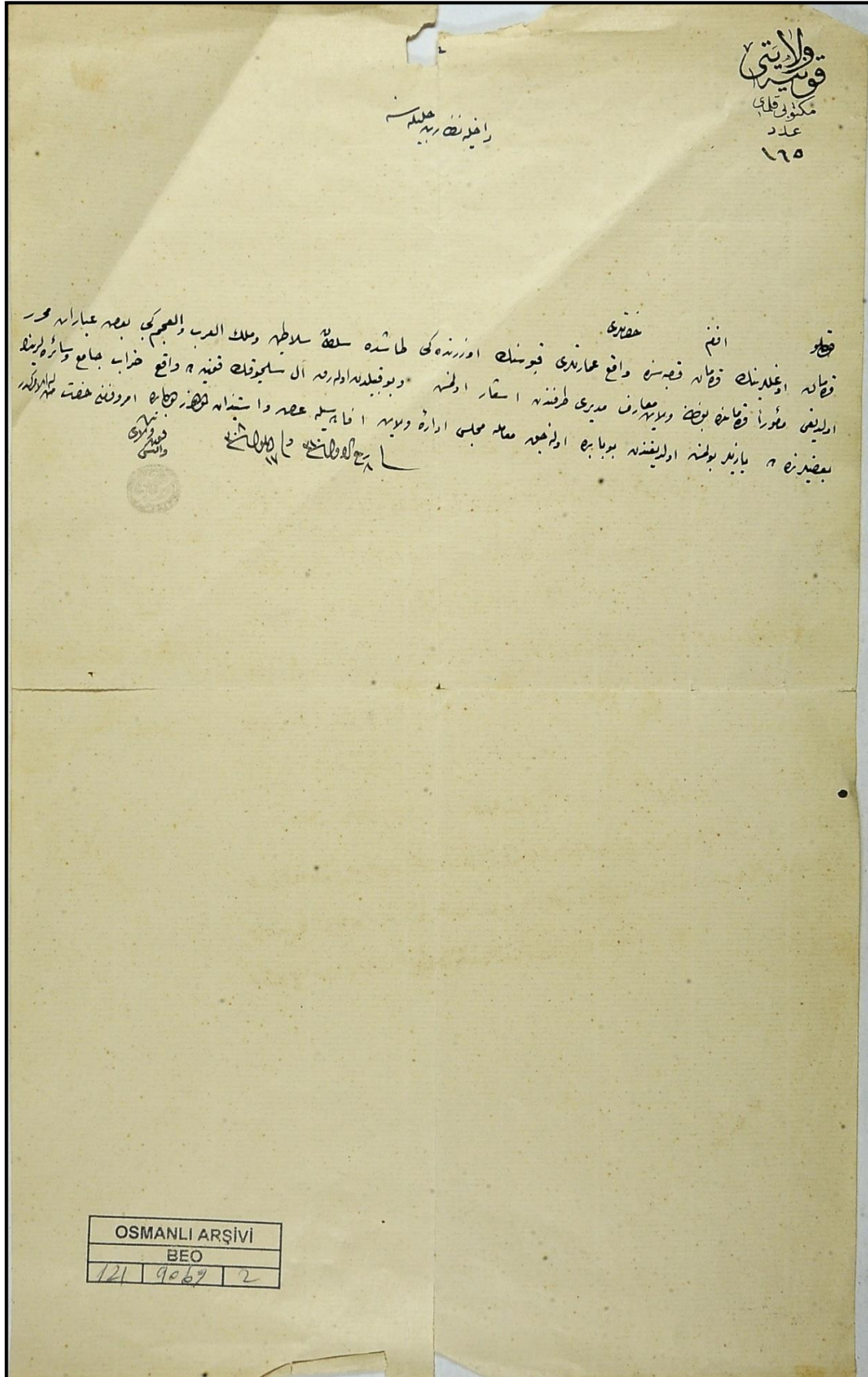
¹⁷ İstanbul Arkeoloji Müzesi, Arşivi Karton 30/1.

Karaman'da bulunan İmâret kapısı üzerindeki taşta bulunan yazılar ve bu gibi eski eserlerin iyi muhafaza edilmesiyle, teşhire şayan olan İslâmî eski eserlerin Müze-i Hümayun'a gönderilmesi gerektiği Maarif Nezareti'nden cevaben bildirildiğine ait 1310 Ca.24 (H./14.12.1892 M.) tarihli yazı ve 2 eki. (COA.BEO. 121/9069. Dahiliye 6954)

(COA.BEO.121/9069-3)

(COA.BEO.121/9069-2)

Müze-i Osmanî'nin gönderdiği 25.11.1909 tarihli tel emrine, Konya Maarif Müdür Vekili Muhasebe Memuru *Fehmi Efendi*'nin 27.11.1909 tarihli Müze-i Osmanî'ye çektiği tarihli telgrafta; eski eser kayıt defteri ile on üç katalog ve birtakım meskûkâttan ibaret olduğu, idadi demirbaş defterine göre 5.500 kadar bakır ve gümüş meskûkâtın çalındığı ve altın meskûkâtın tam olduğu Mektep Müdüriyeti'nden bildirilmiştir. Hükümetçe tahkikatın devam ettiği bildirilmektedir.

Müze-i Osmanî'den Konya Maarif Müdürlüğü'ne gönderilen 02.12.1909 tarihli tel emrinde, Müze Şubesi'nden hırsızlık olayı için kanuni takibatın peyderpey bildirilmesi talep edilmektedir.

Maarif Müdürü Vekili, Mekteb-i Hukuk Müdürü *Mehmed Fethi* tarafından 29.12.1909 tarih ve 5715/15 sayılı Osmanlı Müzeler Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda, Konya Müze Şubesi'nde meydana gelen hırsızlık olayı hakkında soruşturma evrakına henüz ulaşılamamış ise de tahkikatın devam ettiği bildirilmiştir.

Maarif Müdürü *Mahmud Suphi*'nin 29.03.1910 tarihli 108/57 sayılı Müze-i Hümayunlar Müdüriyeti'ne yazısından; Mekteb-i İdadi'de bulunan müzede meydana gelen hırsızlık olayı için Müze-i Osmanî'deki kayıt defteri ile 13 adet katalogun suretlerinin istinsah¹⁸ ettirilerek gönderilmesi hususu ile vilâyet ve polis tarafından yapılan tahkikatın adliyeye intikal ettiği bildirilmektedir.¹⁹

30/1 numaralı kartondaki dosyalar 1330 (1914) yılına kadar olanlardır. Konya Müzesi'nin açılışı, vilâyetin çeşitli yerlerindeki defîne olayı ve eski eserler hakkında yazışmalar ve hırsızlık olayı bu dosyada yer almaktadır. Dosyada hırsızlık olayının nasıl sonuçlandığı ve suçlular hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Müze-i Hümayun Müdürlüğü'nden Maarif Nezareti'ne gönderilen 05.04.1910 tarihli "*Cami ve Mescitlerden Hırsızlıklar Hakkındaki Rapor*" özetle şöyledir²⁰:

Konya Alâettin Köşkü adıyla bilinen eski köşkün yıkılacak durumda olması, Avrupalı bir ilim adamının köşke ait neşrettiği, Osmanlı ülkesindeki İslâm medeniyetine ait eserlerin birer birer mahvolmasına dikkat çekerek bunların resim ve plânlarının yapılması ve okutulmasını tavsiye ettiğini belirtmiştir. İslâm medeniyeti eserlerinde kıymetli vakıf eşya, teberrûkât, nefis kütüphanelerin kayba uğramaması, muhafazaları için Evkaf Nezareti'nden gelen 08.01.1910 tarih ve 138 numaralı tezkeresine verilen 23.03.1910 tarihinde derkenar notunda yazılan mukaddes nefis eşyaların bir an evvel toplanıp muhafazaları hususu arz edilmişti.

Konya *Sırçalı Mescit*'te²¹ hırsızlık olmuş ve Maarif Müdürlüğü'ne durum sorulmuş ve teyid edilmiştir. *Sabah Gazetesi*'nin dünkü²² 7376 numaralı sayısında Konya'da soyulan cami ve mescitlerin listesi verilmektedir ki, bazıları üç defa soyulmuş olup 18 cami gösterilmektedir.

Konya Evkaf Müdürü Mehmed Reşad 11.01.1911 tarihinde Müze-i Hümayun'a gönderdiği yazıda²³; *Akşehir Seyyid Mahmud Hayranî Türbesi* sanduka kapaklarından bir adedinin dört sene önce çalınmasından dolayı diğerlerinin bedestene kaldırıldığı yazılıdır. Teftiş esnasında kapakların bir

¹⁸ Elle kopya, suret çıkarma.

¹⁹ Karton 30/1, Müs. S. 88.

²⁰ Koşay vd., *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 312.

²¹ Saadet Gazetesi 14 Mart 236 R./14 .03.1910 tarih ve 43 numaralı sayısında; Konya'da Sırçalı Mescid-i Şerif'in penceresi meçhul şahıslar tarafından kırılarak 27 kilim ve seccade ile mihrabın etrafında bulunan eski eser çiniler çalınmıştır, bilgisi yayınlanmıştır.

²² 22 Mart 326 R./04.04.1910, Sayı 7376. Bu sayıda : Bir sene zarfında şehrimizde soyulan cami ve mescitler: Ferhuniye, Kerim Dede, Musallal'da Küçük Mescit, Karpuzoğlu, Hakîm Mahallesi Mescidi, Hoca Hasan, Sarı hasan, Aksene Mescidi, Bakırcı Mahallesi Mescidi, Kavaklı Mahallesi mescidi, Kasım halife Yöresi Mescidi. Bunların içinden Hakîm Mahallesi mescidi üç defa hırsızlığa maruz kalmıştır.

²³ Koşay vd., *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 314.

kenara atıldığıının görülmesi üzerine çalınmasından korkularak, üç sanduka ve bir kapaktan ibaret eski eser takdim edilmiş, alınacak fotoğraflarının Hazine-i Evkaf-ı Hümayun'a ve Konya Evkaf Müdürlüğüne gönderilmesi talep edilmiştir. Ayrıca eserlerin ebatları da ekte verilmiştir.²⁴

Müze Müdürlüğü'nden Evkaf Nezareti'ne gönderilen 15.01.1911 tarih ve 1063 sayı ile gönderilen mektupta; Hazine-i Evkaf-ı Hümayun'a ait olup, Konya Vilâyeti Akşehir Kasabası'nda bulunan Seyyid Mahmud Hayranî Türbesi'nde bulunan, dört sene önce bir kapağı çalınan ekteki pusulada cins ve ebatları belirtilen üç kaide ve iki sanduka, Konya Evkaf Müdürü Reşad Bey vasıtasıyla Müze'ye teslim edilerek İslâm eski eseri olarak Çinili Köşk'e konulduğu bildirilmiştir.²⁵

Müze-i Hümayun Müdürlüğü, Konya Maarif Müdürlüğü'ne gönderdiği 22.12.1913 tarih ve 5982/504 sayılı yazısı ile *Konya Karatay Türbesi*'nde bulunan oymalı nadide rahleyi son defa gittiğinde göremediğini beyanla durumun araştırılmasını talep eder. Konya Vilâyeti Maarif Müdürü Rauf Bey 01.10.1914 tarih ve 100/7502 sayı ile cevaben Müze-i Hümayun'a gönderdiği yazıda; 20 sene önce mevcut iken çalındığını bildirir.²⁶

Müze-i Hümayun'dan 08.07.1914 tarih ve 323 sayı ile Konya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda; geçtiğimiz sene *Konya Alâeddin Camii, Karatay, İnceminareli Medrese*'yi tetkik ederek Konya'nın misafirperverliğinden memnun olan mimar Mösyö *Hebrar*, 'ın şehirdeki İslâmi eserlerin mevkilerinin tayin edilmek istendiğini, bu arada da kadastro plânına ihtiyacı olduğunu, Belediye'nin de 150 lira²⁷ gibi bir para verdiği takdirde şehir plânı yapmayı deruhte ettiğini belirterek, bu konudaki vilâyetin düşüncelerine başvurulmaktadır.²⁸

Türbe, cami ve tekkelerdeki tarih ve sanat değeri yüksek eserlerin sürekli çalınarak Batı müzelerine satılması derin üzüntü yaratıyordu. Bir tedbir alınması gerekiyordu. O sıralarda Evkaf Nezareti'ne getirilen İslâm eserleri uzmanı, *Osman Hamdi Bey*'in de kardeşi, aynı zamanda Müze'nin 1910 tarihinden itibaren Müdürü olan *Halil Edhem (Eldem)* ile sıkı bir teması olan eski Başbakanlarımızdan Suat Hayri Ürgüplü'nün babası Hayri Bey, çok cesur ve adını kültür tarihimize perçinleyen bir kararla, zikri geçen kurullardaki sanat değeri yüksek taşınabilir eserleri, kurulacak Evkaf Müzesi'nde muhafaza ve teşhir için toplatılarak Evkâf-ı İslâmiye Müzesi'nin İstanbul Süleymaniye İmâretinde açılmasını sağlamıştır.

²⁴ Bir sanduka, kaidesi irtifai 0.92, arzı 0.66, tulû 2 metro, tabutu mefkûddur.

Bir sanduka, kaidesi irtifai 0.92, arzı 0.69, tulû 1.99 metro,

Bir sanduka, kaidesi irtifai 0.50, arzı 0.38, tulû 0.30,

²⁵ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 41/2, Dosya No. 3235,3492.

²⁶ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 88, Dosya no. 5982.

²⁷ 150 lira= 1 altun lira= 4.248 TL Bugünkü değeri (18.11.2021 tarihli). 150x4.248= 637.200 TL.

²⁸ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 10.

Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun

Tahrirat Kalemi

Adet Umumi 16789

Hususi 7

Dahiliye Nezaret-i Celilesine,

Hülasa : Konya'da Alaettin Tepesi hakkında²⁹,

Nazır Beyefendi Hazretleri,

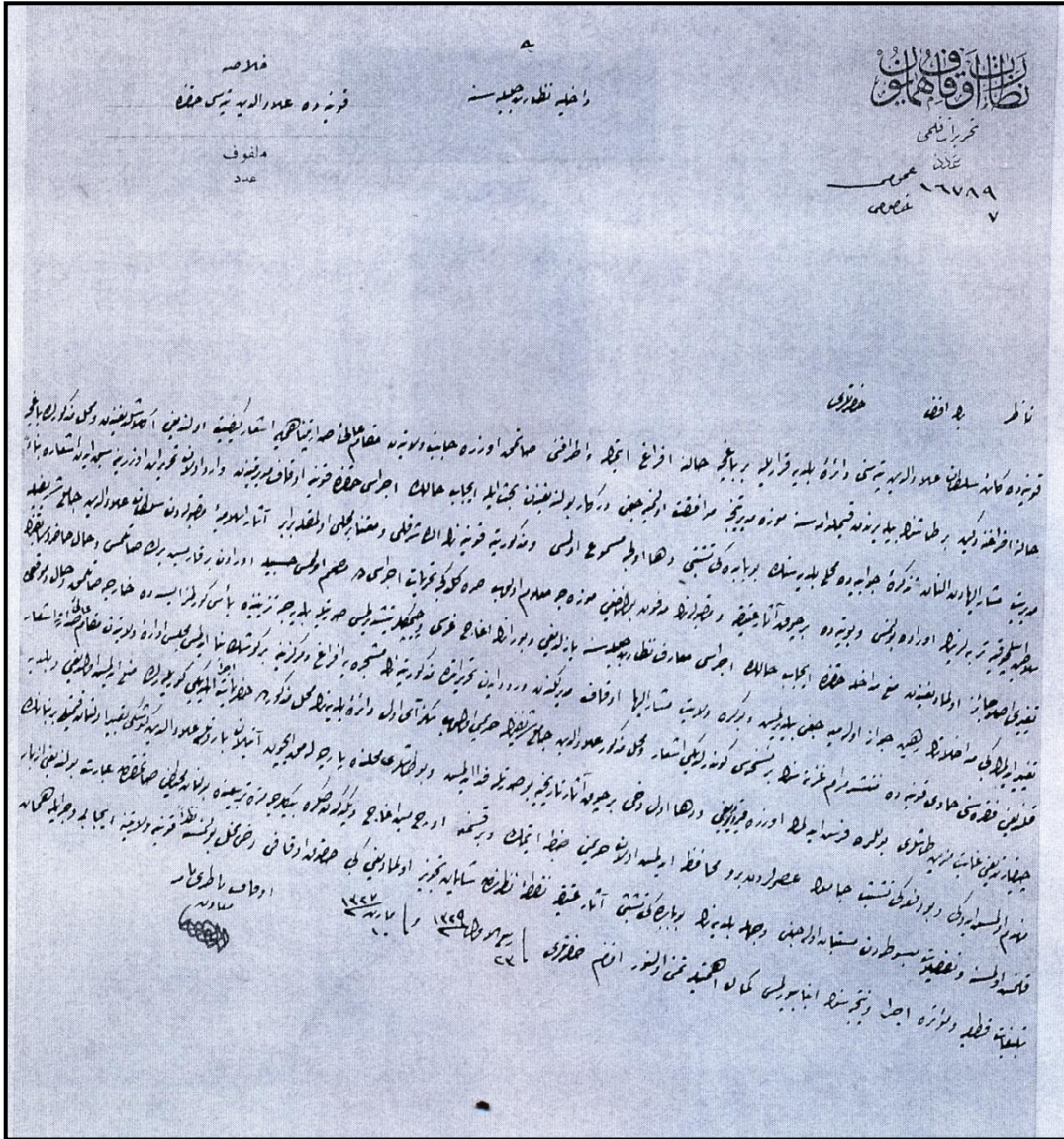
Konya'da kâin Sultan Alâettin Tepesi'nin Daire-i Belediye kararı ile bir bahçe haline ifrağ etmek ve etrafını satmak üzere canib-i vilâyetten makamı- Aliy-i Sadere'tpenahiye iş'ar-ı keyfiyet olduğu anlaşıldığından ve mahalli mezkûrun bahçe haline ifrağına değin bir taşının bile yerinden kıymıdamasına müze müdüriyetince muvafakat olunmayacağı derkar bulunduğu bahis ile icab-ı halin icrası hakkında *Konya Evkaf Müdüriyeti*'nden varid eden tahrirat üzerine sebki eden iş'arı binaen Müdüriyet-i müşarünileyhadan alınan tezkere-i cevabiyede mahalli belediyesinin bu babtaki teşebbüsü daha evvelce mesnu' olması ve mezkur tepe Konya'nın en şerefli ve mutena bir mahalli olmakla beraber âsar-ı İslâmiye-i makbuleden *Sultan Alâettin Camii Şerifi Selâtin-i Selçukiyye Türbeleri*'nin orada bulunması ve bu tepede bir çok âsar-ı atika ve makbulenin medfun bulunacağı Müzece malûm olub, sıra geldikçe taharriyat icrası da musannam olması hasebiyle oradan bir karış yerin satılması ve hali hazır ve sabikanın tagyiri asla caiz olmadığından men-i müdahale hakkında icab-ı halin icrası Maarif Nezaret-i Celilesi'ne yazıldığı ve buranın ağaç garsı³⁰ ve çiçekler yetiştirilmesi suretiyle Belediyece tezyininde beis görülmez ise de harice satılmak ve hâl ve mevkii tağyir edilmek gibi müdahalâtın vehim-i cevaz olmayacağı bildirilmiş ve bir kere Vilâyet-i müşarünileyha Evkaf Müdürlüğü'nden vürüd eden tahriratta mezkur tepenin meşcereye isra ve merkez tepe köşk bina edilmesi Mesclis-i İdare-i Vilâyet makamı Âli Sadarete iş'ar çıkarttığı gayet müzeyyen taşları buralara ferş edilmek üzere haber verildiği ve daha evvel dahi bir çok âsar-ı tarihiye bu suretle feda (kayıb) edilmiş ve bu taşları parçalamak için atılan barutla *Alaettin Köşkü* tabir olunan kıymetli bir binanın münhedim olunmuş idüğü ve bu defa ki teşebbüs Camiin asırlardan beri muhafaza edilmiş olan harimini zabt etmek ve bir kısmına üç beş ağaç diktikten sonra binlerce metre terbinde bulunan muhitini satmaktan ibaret bulunduğu ezbar kılınmış olmasına ve tafsilat maksutadan müsteban olacağı vecihle Belediyenin bu babtaki teşebbüsü Âsar-ı Âtika nokta-i nazarından şayan-ı tecviz olmadığı gibi hukuku evkafı dahi mühil olunmasına nazaran Konya Vilâyetine icabı cevih ile hemen tebligat kat'iyeye ve müessire icra ve neticesinin inba buyrulması kemali ehemmiyetle temenni olunur efendim hazretleri 23. Rebiulevvel sene 1329/10 Mart sene 1327 (R./23.03.1911 M.)

Evkaf Nazırı Namına

Muavin İmza

²⁹ Koşay vd., *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 327-331.

³⁰ Ağaç dikilmesi

Evkâf Nezareti'nden Dahiliye Nezareti'ne yazılan 23.03.1911 tarih ve 16789 numaralı yazısında Konya Belediyesi tarafından Alâettin Tepesi'ni bahçe haline getirmek ve etrafını satmak istediği öğrenildiği belirtilerek, bu Tepe'de Selçuk eski eseri cami ve türbe bulunması münasebetiyle vakıf hukukuna aykırı olduğu belirtilmektedir

Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun

Tahrirat Kalemi

Adet Umumi 17446

Hususi 15

Dahiliye Nezaret-i Celilesine,

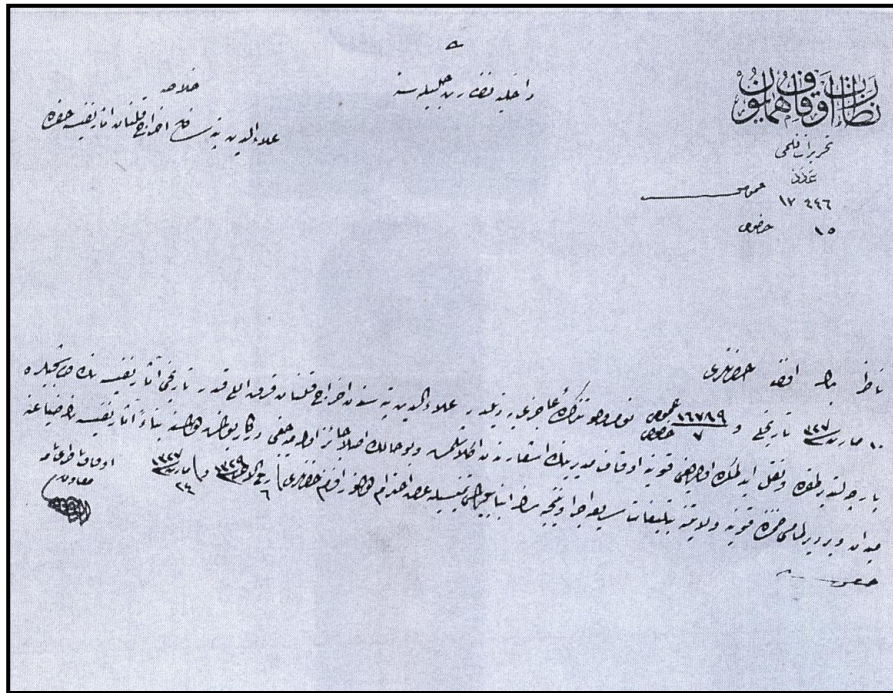
Hülasa: Konya'da Alaettin Tepesinden ihraç kılınan âsar-ı nefise hakkında,

Nazır Bey Efendi hazretleri;

10 Mart sene 327 (R:/ 23.03.1911 M.) tarihli ve 16789 umumi Hususi 7 numaralı tezkere-i acizeye zeyldir.

Alâettin Tepesinden ihraç kılınan 40-50 kadar tarihi âsar-ı nefisenin taşıclara parçalandırmakta ve nakil edilmekte olduğu Konya Evkaf Müdürü'nün iş'arından anlaşılmiş ve bu halin asla caiz olamayacağı derkar bulunmuş olmasına binaen asr-ı nefisenin ziya'ına meydan verilmemesi zımında Konya Vilâyetine tebligatı seria icra ve neticesinin imba buyrulması temennisiyle arz ve ihtiram olunur efendim hazretleri 6 Rebiulahir sene 1329 24 Mart sene 1327 (R./ 06.04.1911 M.)

Evkaf Nazırı Namına Muavin

Konya Alâettin Tepesi'nden 40-50 kadar eski eser taş alınarak parçalatılarak naklettirildiği Konya Evkâf Müdürlüğü'nden 06.04.1911 tarihinde 17446/15 numara ile bildirildiği hakkındaki yazının Osmanlıca fotokopisi.

Maarif-i Umimiye Nezareti

Tahrirat Müdüriyeti

Numro Hususi 16

Umumi 1445

Dahiliye Nezaret-i Celilesine,

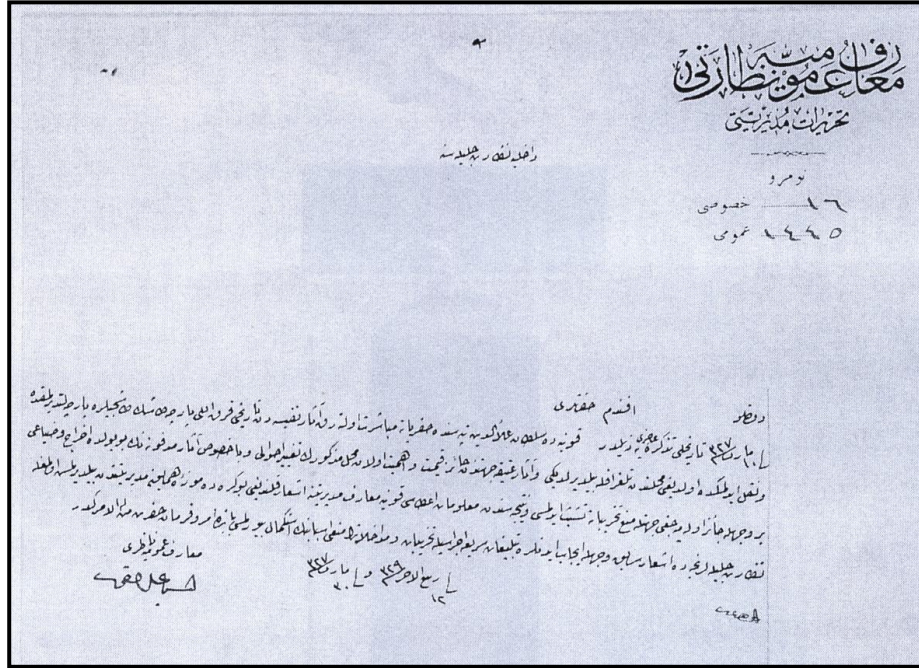
Devletli Efendi hazretleri;

10 Mart sene 327(R./ 23.03.1911 M.) tarihli tezkere-i âliyyeye zeyldir

Konya'da *Sultan Alâettin Tepesi* 'nde hafriyata mübaşeret olunarak âsar-ı nefiseden tarihî kırk elli parça taşın taşcılara parçalatılmakta ve nakil edilmekte olduğu mahallinden telgrafla bildirildiği ve Âsar-ı Âtika cihetinden haizi kıymet ve ehemmiyet olan mahalli mezkûr la tagyir-i ahvali ve ba hususu asar-ı medfunenin bu yolda ihraç ve ziya-ı bir vecihle caiz olmayacağı cihetle meni tahribata teşebbüs edilmesi ve neticesinden malûmat i'tası Konya Maarif Müdüriyeti'nden iş'ar kılındığı bu kere de Müze-i Hümayun Müdüriyeti'nden bildirilmiş olmağla Nezareti- Celilerince de iş'arı sabık vecihle icap edenlere tebligat-ı seria icrasıyla tahribat ve müdahalatın men'i esbabının istikmal buyurulması babında emri ferman hazreti men lehun emrindir. 12 Rebiulahir sene 329 ve 30 Mart 327 (R./12.04.1911M.)

Maarif-i Umumiye Nazırı

İsmail Hakkı

Maarif Nezaret'inden Dahiliye Nezareti'ne yazılan ve 12.04.1911 tarihli yazıda Konya Sultan Alâettin Tepesi'ndeki eski eser taşların parçalatılmasına mani olunması talep ediliyor.

Maarif-i Umûmiye Nezareti

Tahrirat Müdüriyeti

Numro Hususi 7

Umumi 418

Dahiliye Nezaret-i Celilesine,

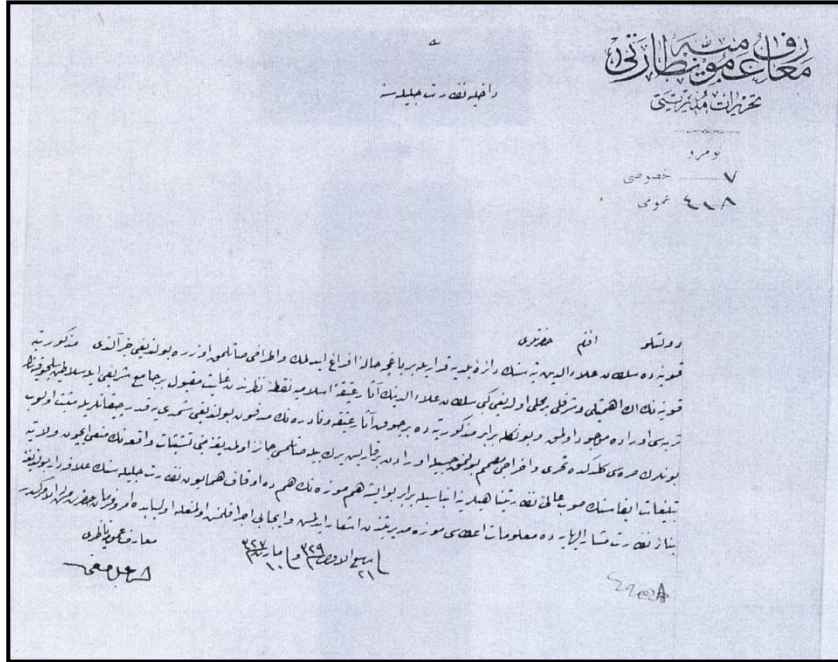
Devletli Efendi hazretleri;

Konya'da Sultan Alâettin Tepesi'nin Daire-i Belediye kararı ile bir bahçe haline ifrağ edilmek ve etrafı satılmak üzere bulunduğu haber alındı. Mezkûr Tepe Konya'nın en ehemmiyetli ve şerefli bir mahalli olduğu gibi Sultan Alâettin'in âsar-ı âtika-i İslâmiye nokta-i nazarından gayet makbul bir Camii Şerifi ile selâtin-i Selçukiyye'nin türbesi orada mevcut olmak ve bununla beraber mezkûr tepede bir çok Âsar-ı Âtika ve nadirenin medfun bulunduğu şimdiye kadar çıkanlarıyla müsbet olup bunların sırası geldikte taharri ve ihracı müsananın bulunmak hasabıyla oradan bir karış yerin bile satılması caiz olmadığını mebni teşebbüsât-ı vaki'anın men'i için vilâyete tebligat ifasının savb-i ali-i Nezarepenâhîlerine inbasıyla beraber bu işe hem Müze'nin hem de Evkaf'ı Hümayun Nezaret-ü Celilesi'nin alâkadar olduğuna binaen Nezaret-i Müşar'unileyhaya da malûmat i'tâsı Müze Müdüriyetinden iş'ar edimiş ve icabı icra kılınmış olmagla ol babta babında emri ferman hazreti men lehun emrindir.

12 Rebiulevvel sene 239 ve 10 Mart sene 327 (R./23.03.1911 M.)

Maarif-i Umûmiye Nazırı

İsmail Hakkı

Konya Sultan Alâettin Tepesi'nin Belediye tarafından bahçe haline çevrilmesine mani olunması hakkında Maarif Nezareti'nin Dâhiliye Nezareti'ne 23.03.1911 tarih ve 7/418 sayılı yazısı.

Müze-i Hümayunlar Umumî Müdirliği³¹

No.16

*Maarif Nezaret-i Celîlesine*³²,

23 Mart 326 (R./ 05.04.1910 M.)

Konya'da *Alâeddin Köşkü*³³ namıyla marûf olan bina-yı atîkin inhidamı üzerine âsar-ı âtika-i islâmîye mütehasısıynından Avrupalı bir zatın bu köşke dair neşrettiği eserde Memalik-i Osmaniye'de câ-be-ca mevcût âsar-ı nefise-i islâmîyenin adem-i takayyüd ve ihtimam neticesi olarak birer birer mahv-ü munderis olagelmesi cihetiyle nümune-i bedayi' itlakına sezâvar bulunan bu kabil mebaninin hiç olmazsa ahlâfa terki hatıratı için bi'lcümle mütehasısıyn ve mimarâna âsar-ı mebhusenin resim ve plânlarını tanzim ve hülâsa-i tettebbü'lerini cem'-u neşre şayan olmalarını şiddetle tavsiye ediyordu. Ancak mebanî-i kadime-i islâmîyenin sahib-i eserin ifadesi vechile munderis olmakta bulunmasına bir de muhtevî oldukları giran-bâhâ eşya-yı vakfiye ve teberrükât ve kütüb-i nefisenin zıya'a uğraması keyfiyeti dahi inzimam ettiği görülmesi üzerine Evkâf Nezaret-i Celîlesi'nin cevami' ve mescid ve sair mebanî-i hayriyedeki âsar-ı âtikanın hüsn-i muhafazaları esbabının istikmaline dair olan ve Nezaret-i Celîleri'nden muhavvel bulunan 26 Kânunievvel 325 (R./ 08.01.1910 M.) tarih ve 138 numarolu tezkeresine idare-i bendegânemden 10 Mart 326 (R./ 23.03.1910 M.) tarihinde yazılan derkenarda mebanî-i mukaddesimizdeki eşya-yı nefisenin bir an evvel cem'-i-ü hıfzı hususu arz edilmiş idi.

Ahîren *Konya*'da *Sırçalı Mescid*'de³⁴ bir sirkat vuku'bulduğu istihbar edilmesine mebni Konya Maarif Müdiriyeti'nden vuku'bulan isti'lâma cevaben vürud edilip sureti melfûfen takdim kılınan tahriratta sirkatin vukuu tasdik olunmuştur. Dünkü 7376 numarolu Sabah Gazetesi'nde³⁵ *Konya*'da soyulan mesacid-i şerifenin bir fihristi munderiçtir ki, iş bu fihristin mutalâasından dehşetyab olmamak kabil değildir. Bazılarında üç defaya kadar tekekkür etmek üzere on sekiz cami ve mescid-i şerif_gösteriliyor. Vilâyat-ı sairede ve hatta İstanbul civarında bile bu gibi sirkâtların vukuu' maatteessüf meşhud olmakta ve ez-cümle *Gekbuze*'de vaki' olup Mimar Sinan tarafından bina edilmiş olan *Çoban Mustafa Paşa Cami*'-i Şerifi bina ve kütüphanesinin hal-i harabisine bir de derunundaki *Sultan Kansu Gavri*'nin ismini havi olarak fotoğrafleri ned-i âcizanemde mevcut bulunan girab-baha üç adet tunç kandilin sirkat edilmesinin inzimamı mes...-i vâkıâya bir delil-i kavi olmak üzere zikre şayan bulunmaktadır.

³¹ Koşay vd. *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 347-348.

³² İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 38/2.

³³ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 88, Dosya No. 8531. Bu dosyada Alâeddin Tepesi eteğinde bulunan eserler hakkında yazışma dosyası bulunmaktadır. Bu hususta Belediye mühendisi *Th.Rizo Efendi*'nin de Fransızca olarak yazdığı bir mektup yer almaktadır. Müze'den Konya Maarif Müdürlüğü'ne yazılan tezkerede bu taşların Konya Müzesi'ne nakilleri 1326 senesi dosyalarından 1691 Numaralı dosyada önerilmektedir. *Konya Alâeddin Köşkü*'nün korunması için yazışmalar, *Th.Rizo Efendi*'nin rölöveli Fransızca 1905 tarihli raporu 1322-1324 senesi dosyaları arasında olup başlığı ise *Konya'da Vaki Âtik Köşk*'dür.

³⁴ *Konya*'da Sırçalı Mescid-i Şerifi'nin penceresi eşhas-ı mechule tarafından kırılarak yirmi yedi adet kilim ve seccade ile mihrabın etrafında bulunan âsar-ı âtikadan çiniler sirkat edilmiştir. *Saadet Gazetesi*, 14 Mart 326 (R./14 Mart 1910 M.) tarih ve 43 sayılı nüshası.

³⁵ Bir sene zarfında şehrimizde soyulan cami ve mescidler: Ferhuniye, Kerim Dede, Musalla'da Küçük Mescid, Karpuzcuoğlu, Hakîm Mahallesi Mescidi, Hoca Hasan, Sarı Hasan, Aksene Mescidi, Bakırcı Mahallesi Mescidi, Kavaklı Mahallesi Mescidi, Sahib Ata Mescidi, Derviş Ali Mescidi, Sırçalı Mescidi, âşıkân Mescidi, Derviş Ali Mescidi, Kasım Halife Yöresi Mescidi. Bunlardan Hâkim Mahallesi Mescidi üç defa sirkate maruz kalmıştır. *Sabah Gazetesi* 22 Mart 326 (R./04.04.1910 M.) tarih ve 7376 numaralı sayısı.

Binaenaleyh Evkâf Nezareti'nin salif-ül-arz tezkeresine Müze'de yazılan derkenar ile işbu maruzat-ı bendegânemin Bab-ı âli'ye iş'arıyla bilâ ifate-i vakt bu babda bir tedbir kat'î ve âcil ittihazıyla mefahir-i milliye-i mukaddesimizden olup nefasetleri bütün dünyanın hayretbahş-ı ûkûl mebanî ve âsar-ı nefise-i islâmiyenin bir sür'aat-i harûkulâde ile mahv-ü ifnası demek olan bu gibi ahval-i müessifenin tekerrür-i vukuna meydan verilmemesi hususunun teminine vesatet ve inavet-i celîle-i Nezaretpenâhîlerini istirham eylerim. Ol babda...

Müze-i Hümayun Müdürü

Maarif-i Umumiye Nezareti

Tahrirat Müdüriyeti

196/304

*Müze-i Osmanî Müdüriyetine*³⁶,

Saadetlû efendim hazretleri,

Memâlik-i Osmaniye'de bulunan bedayi-i âsar-ı İslâmiye ve Osmaniye'nin hüsn-ü muhafazaları emrinde usul-i kâfiye ve tedabir-i sâlime ittihazı hususlarını teemmül ve müzakere eylemek üzere riyasetiniz altında bir komisyon teşkili Nezaretçe tensip olunarak Evkâf Nezaret-i Celîlesi'nden de münasip olan zevatın tayini Nezaret-i müşarünileyhaya yazıldı. Bu işin derece-i ehemmiyeti izahıtan müstağnidir. Muhafaza edilecek âsar ya mebânîden ya eşya-yı menkuleden ibaret olacağına göre komisyonun madde-i müzakeratı da bittabi ikiye inkisam eylemek lâzımgelir.

Mebânî de esasen iki kısma tefrik edilebilir. Birincisi cevami' ve mesacid-i şerife gibi müessesat-ı mukaddesedir ki bunların hüsn-i muhafazaları doğrudan doğruya Evkâf Nezareti'ne ait bir vazife-i mülhime ise de bu mebânî-i mukaddesede duvarlara ve sair aksam-ı binaya merbut olmakla beraber binadan çıkarılması ve bu suretle aşırılması kabil olan mozaikler ile sair nukuş-i bediânın emri muhafazasında müze idaresine de bir vazife terettüp eder. Binaenaleyh Komisyonca evvel-be-evvel bu cihet teemmül edilerek emri muhafazayı her suretle kâfil ve icrası kabil olan mukarrerat ittihaz olunmak elzemdir.

Sâniyen yadigâr-ı tarihî ve şeref-i bedîi olmak itibarıyla muhafazası muktezi olan dipper âsar-ı mimariyenin indirastan muhafazaları esbabını düşünmek ve bunun için de tedabir-i müessire kararlaştırmak komisyon müzkeratına elyak olan mevaddandır.

Salisen gerek mebânî-i mukaddesede ve gerek sair müessesatta mevcût ve âsar-ı bediadan ma'dud bulunan eşya ve avanînin hıfz-u haraseti emride de b'il-vücuş şayan-ı teemmüldür. Hususa ki bu gibi Âsarın en ziyade sirkat ve ziyâ'a ma'ruz olan eşyadandır, bunların müfredat defterlerini yapmak yed-i eminde bulunmalarını temin etmek fotoğraflarını almak gibi tedabir ittihazından maksada hâdim âzîm faide görülür. Komisyon hemen içtima ederek emri muhafaza ve haraseti Evkâf ve Müze dairelerine ait bulunan âsar-ı mezkûrenin harap ve ziyâ'dan siyaneti esbabını arîz ve amîk mutalâa ve bu babda ittihazı iktiza eden tedabiri cidden teemmül ederek bir an evvel ikmâl-i vazifeye himmet eylemelerini ehemmiyetle tavsiye ederim.

³⁶ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 38/2.

Komisyonun nazar-ı takdirine tevdi eyledeğim diğer bir mesele vardır ki bu da mebânî ve âsâr-ı mermulenin tarihiyeleri ile sanat kıymet-i bedialarını tarif edecek mükemmel bir nusha-i musavverenin telifi çaresini istihzar eylemektir. Bu nusha-i bedia ve âsârın bir mahfaza-i kitâbîsi olacağından ehemmiyetini beyana hacet yoktur. Her halde şu kâr-ı cemilin itmamına himmet olunması temenni olunur efendim.

Fi 28 Rebiülâhir sene 328 ve 27 Mart 326 (R./09.04.1910 M.)

Maarif-i Umumiye Nazırı

Emrullah³⁷

Maarif-i Umumiye Nezareti

Tahrirat Müdiriyeti

358/608

Saadetlü efendim hazretleri,

23 Mart 326 (R./ 05.04.1910 M.) tarih ve 16 numarolu tezkere-i vâlâları üzerine âsar-ı nefise ve mebani-i kadime-i islâmiyenin muhafazaları esbabına muteallik tedâbiri teemmül ve tezekkür etmek üzere riyâset-i âliyyelerinde teşkili tensip olunan Komisyona Nezaretce Meclis-i Maarif Âzası'ndan *Şakir Efendi* ve Evkâf-ı Hümayun Nezareti canibinden Nazır Muavini *Cemil Beyefendi* memur edilmiş olmağla tensip olunacak yevm ve vakitte Müze dairesinde ictima ile ifâ-yı vezifeye himmet olunması mütemennadır efendim.

Fi 27 Rebiülâhir sene 328 ve 24 Nisan 326 (R./07.05.1910 M.)

Maarif-i Umumiye Nazırı

Emrullah

Müze-i Hümayunlar Müdiriyeti

No.323

25 Haziran 1330 (08.07.1914 M.)

Konya Vilâyet-i Aliyyesine³⁸,

Konya'da bulunan âsar-ı âtika-i İslâmiyenin tedkiki için geçen sene Konya'ya azimetle taraf-ı sâmi-i maarifperverîlerinden gösterilen teshilât üzerine âsar-ı nefise-î mezkûreden Alâeddin Cami'-i Şerifi ile Karatây ve İnce Minare medreselerini tedkik etmiş olan mimar Mösyö *Hebrard* bu sene dahi tedkikatına devam etmek üzere ol cânib-i âliye azimet edeceğinden hîyn-i azimetinde huzûr-i âli-i vilâyetpenâhîlerine arz-ı malûmat olunacak ise de ancak mumaileyh Konya âsar-ı islâmiyesinin kasaba

³⁷ Bk. Mustafa Ergün, "Emrullah Efendi'nin Hayatı, Görüşleri, Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 1-2 (1979-82), 7-36.

³⁸ Karton 10,1330 senesi dosyası. Bu dosyalar arasında İstanbul, Bayezid-Aksaray arasındaki genişletilecek yol münasebetiyle ibka ve yıkımı lâzım gelen "Mebani-i Mukaddese" ve Âtika hakkında kurulan heyette; Müze Müdürü, Evkâf'tan Mimar *Kemaleddin Bey*, Şehiremaneti'nden Mühendis *Kadri Bey*'in görev aldığı anlaşılmaktadır. 1950'lerden sonra yine o yolun genişletilmesi için Başbakan Adnan Menderes'in talimatı ile Vakıflar Genel Umum Müdürlüğü'nden Mimar *Ali Saim Ülgen* görev almış idi.

dahilindeki mevki'lerini dahi tâ'yin etmek arzusunda olup halbuki Konya şehrinin buna esas olacak haritası mevcûd olmadığından ve bir belediye kadastro haritasına ise ihtiyaç dekâr bulunduğu nazaran kendisine vilâyet-i aliyelerince yüz elli lira kadar bir meblağ-ı cüz'î ile muavenet edildiği takdirde bizzat şehrin bir haritasını yapmayı deruhte edeceği mumaileyh bu kere taraf-ı âcizaneme bildirmiştir. Böyle bir şehri cesimin haritasının ancak büyük masarif ile vücuda geleceği cihetle teklif-i vâki'nin kabulü istifadeyi mucib olacağından rehin-i tasvib-i vilâyetpenâhileri buyrulduğu takdirde teferruatı mumaileyh Mösyö *Hebrard* ile kararlaştırılmak üzere taraf-ı âcizâneme iş'ar-ı keyfiyete müsaade buyrulması müsterhamdır ol babda.

Müze-i Hümayun Müdürlüğü

Müze-i Hümayun Müdürlüğü

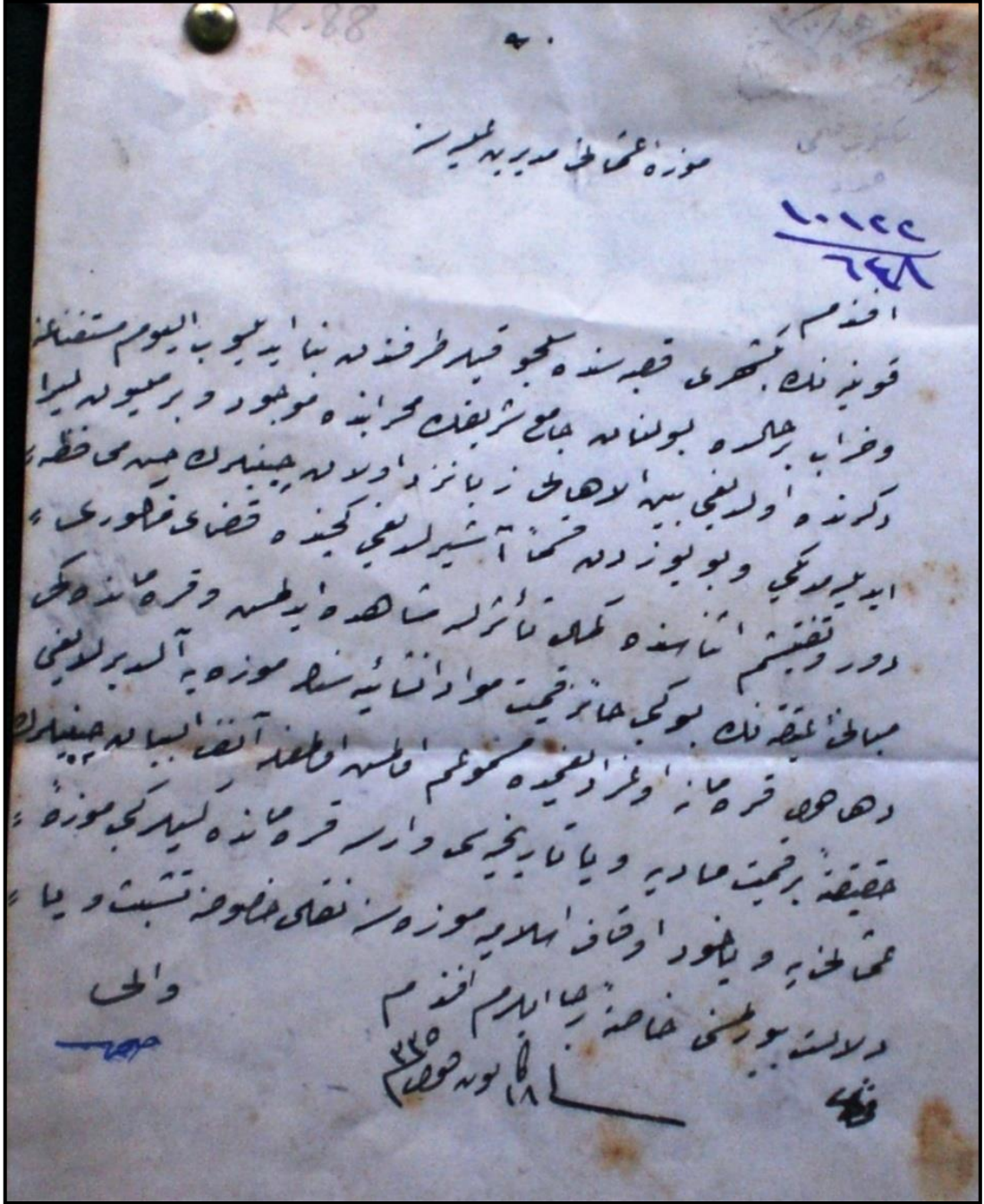
Evkâf-ı Hümayun Nezaret-i Velîlesine³⁹,

29 Kânunuevvel 335 (R./29.12.1919 M.), No.29

Konya-Beyşehir Kasabası'nda Selçukîler devrine ait harap bir halde bulunan cami'-i şerifin mihrabında mevcut ve gayet kıymetdar olduğu beyn'elahali zebanzen olan çinilerin hüsn-i muhafaza edilmediği ve bu yüzden kısmen aşırıldığı geçenlerde kaza-yı mezkûrun devir ve teftiş eylediği sırada Vali-i Vilâyet bizzat kemal-i teesürle müşahade eylediği beyanıyla bunların Müze-i Hümayun'a veyahut Evkâf-ı İslâmiye Müzesi'ne nakilleri lüzumu Konya Vilâyet-i âliyyesiden meb'us tahrirata iş'ar olunuyor. Mezkûr çinilerin olduğu mahalde hüsn-i muhafazası daha münasip olacağı şüpheden vâreste ise de ancak bu suret imkânsız olduğu ve zıya'a uğramak ihtimali havi bulunduğu takdirde Evkâf-ı İslâmiye Müzesi'ne nakilleri hususunda vilâyet-i müşar'ün ileyha ile muhabere edilmesi merhun-i irade-i aliyye-i nezaretpenâhileri bulunmuş olmağla ol babda.

Müze Müdürlüğü

³⁹ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 88, Dosya No. 8531. Bu kartonda Dedemoğlu Köyü'nde ve Alâeddin Tepesi eteğinde bulunan eserler hakkında yazışma dosyası bulunmaktadır. Bu hususta Belediye Mühendisi Th.Rizo Efendi'nin de Fransızca olarak yazdığı bir mektup yer almaktadır. Müze'den Konya Maarif Müdürlüğü'ne yazılan tezkerede bu taşların Konya Müzesi'ne nakilleri 1326 senesi dosyalarından 1691 Numaralı dosyada önerilmektedir. *Konya Alâeddin Köşkü*'nün korunması için yazışmalar, *Th.Rizo Efendi*'nin rölöveli Fransızca 1905 tarihli raporu 1322-1324 senesi dosyaları arasında olup başlığı ise *Konya'da Vaki Âtik Köşk*'dür. Ayrıca 1326 senesi dosyası, 2915 Numaralı dosyada; Konya ve Karaman'daki "*Mebani-i Âtika-i İslâmiye*"nin tahripten korunması hakkında yazışmalar bulunmaktadır.

Konya Beyşehir Selçuklu Camii mihrabının çok kıymetli olduğu ve Evkâf-ı İslâmiye Müzesi'ne kaldırılması için 29.12.1919 tarihli yazının Osmanlıca kopyası.

23 Mart 1326 R./05.04.1910 M. tarihli Müze-i Hümayun Müdürlüğü'nden Maarif Nezareti'ne sunulan raporda, Konya'da Alâeddin Köşkü'nün yıkılması üzerine Avrupalı bir zatın neşrettiği bir eserde ortadan kalktığı teessüfle ve acı bir dille hikâye edildikten sonra, gelecek nesiller için hiç olmazsa hatırasını yaşatmak üzere bütün uzmanların ve mimarların elbirliği ile bu eserin resim ve plânlarının (rölevelerinin) hazırlanması gerektiği hatırlatılmaktadır.⁴⁰

⁴⁰ Koşay vd, *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*, 362.

Müze-i Hümayun idaresi, defaatla kutsal yapılardaki nefis eşyanın bir an önce toplatılarak saklanmasını arz etmiştir.

Bundan sonra Konya'da Sırçalı Mescit' de vukua gelen hırsızlığın Konya Maarif Müdürü'nün doğruladığı zikredildikten sonra Sabah Gazetesi'nin 7376 sayısında çıkan soygunlar ile ilgili makale aynen kopya edilerek Konya'da soyulan mescitlerin bir fihristi eklendikten sonra maruzatta:

“İşbu fihristin mütalâasından dehşetyab olmamak kabil değildir.” denmektedir. Bazılarında soygunculuk üç defaya kadar tekerrür etmek üzere 18 cami ve mescid-i şerif gösteriliyor. Diğer vilâyetlerde ve hatta İstanbul civarında bile bu gibi sirkatlerin vukuu maatteessüf görülmektedir. Ezcümle, Gekbuzе' deki⁴¹ Mimar Sinan yapısı Çoban Mustafa Paşa Camii Şerfi bina ve kütüphanesinin hal-i harabisine bir de derunundaki Sultan Kansu Gavri'nin ismini havi olarak fotoğrafleri nezd-i acizanemde mevcut bulunan giran bana üç adet tunç kandilin sirkat edilmesini inzimamı serd olunan kuvvetli bir delil olmak üzere şayan bulunmaktadır.”

Müze-i Hümayun Müdürlüğü, maruzatın Bab-ı Âli'ye bildirilerek vakit geçirilmeden kesin tedbir alınmasını kutsal ve millî bir görev sayıyor.

Maarif Nezareti, Müze-i Hümayun Müdürlüğü'ne gönderdiği 24 Nisan 1326 R./07.05.1910 M. tarihli cevap yazısında, “Başkanlığınız altında kurulan komisyona Maarif Nezareti'nden, Meclis-i Maarif Azası Şakir Efendi, Evkaf Nezareti'nden Nazır Yardımcısı Cemil Beyefendi'nin memur edildiği” bildiriliyor.

Röleve işini daha önce düşünmüş olan Müze-i Hümayun, Ankara'daki bir kısım cami ve kopya edilmiş modellerini Makridi Bey'e yaptırmış ve bir teneke kovanın içinde postaya vermiştir. 11 Nisan 1323 R./24.04.1907 M.

02.09.2925 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 4. Maddesi gereğince: Tekke ve türbelerde bulunan yazma ve taşbasma kitaplar İstanbul'da Komisyon ve Kütüphaneler Müfettişi Umumisi'nin nezareti altında Süleymaniye'ye, Bursa'dakiler Müze Kütüphanesi'ne, Kastamonu'dakiler Darulkurra'ya, Konya'dakiler Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne toplanacak; diğer vilâyetlerdeki eserlerin de mahalli kütüphanelerde muhafazası temin olunacak ve müteferrik eserler doğruca Ankara'daki Kütüphane-i Umumiye'ye gönderilmesi, karar altına alınmıştır. Böylelikle Cumhuriyetin ilk döneminde; yazma eserlerin belli merkezlerde toplanması, Hâmit Zübeyr'in 1922'de Macaristan'da doktorasını tamamlayıp, 1925 yılında Maarif Vekâleti'nde göreve başlar başlamaz Kütüphaneler Müfettişi ve Asar-ı Atıka mümeyyzi olarak yaptığı ilk önemli görevdir.

⁴¹ Gebze.

Bazı Belgelerin Çevrisi:

Konya Vilâyeti

Maarif Müdirliği

No.459

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i Celîlesine⁴²,

Âtûfetlû efendim hazretleri,

Saye-î celil-i hazret-i padişahîde Konya Mekteb-i İdadî havlusında Müze-i Hümayun'a müceddeden bir şube inşa olunarak resm-î küşadının Teşrinisaninin yirmi sekizinde edildiği telgrafla arz olunduğu gibi muahharan şube-i mezkûrenin iki kıt'a resmi dahi huzur-u âli-i âsafhanelerine takdim kılınmış idi. Mezkûr Müze'de bilhassa himem ve ikazat-ı aliye-i âtûfileri eseri olmak üzere bir çok âsar celp ve cem' edilmiş ve her nerede bir eser bulunduğu haber alınsa derhal celbine veya mahallinde muhafazasına çalışılmakta bulunulmuştur. Bunların bir kıta defterleri de tanzim edilmekte olup yakında takdim kılınacaktır. Ancak mezkûr müzeyi ve derununda mahfuz olan âsarı daimi surette temizlemek ve arzu eden zuvvarı gezdirip bir şeyin zıya'ına meydan vermemek üzere bir memuru daîminin istihdamı icap edüp filhakika mektep havlusında bulunduğuna göre müdir-i mektebin ve dolayısıyla bittabi bendelerinin suret-i daimede nezareti altında bulunacaksa da bu yolla bir memura ihtiyacı kat'î olduğundan her ne kadar bir duhuliye vaz'edilse bile bu ayda iki üç kuruştan ziyade tutamayacağından müsaade buyurulduğu takdirde ayrıca mükellef bir hademe istihdam kılınmak üzere yüz kuruşun tahsis ve duhuliyeden husule gelebilecek bir kaç kuruşun müze için suret-i daimede iktiza eden bazı mesarife karşılık ittihaz-ı münasip olacağından suret-i ma'ruza ile Âsar-ı mevcudenin fotoğraflarını almak isteyenlere müsaade olunup olunmayacağı dahi istihzan olunur. Ol babda emr-u ferman hazret-i men leh'ün emrindir.

1 Kânunuevvel 315 (R.7 13.02.1899 M.)

Konya Maarif Müdiri

Mühür

Azmi bin Ömer

Konya Vilâyeti

Maarif Müdirliği

No.239

Müze-i Hümayun Müdirliğine

Saadetlû efendim hazretleri,

Saye-î muvaffakiyatt-vâye-i hazret-i hilâfetpenahîde Müze-i Hümayun Konya Şubesi reside-i hitam oldu. Biraz ufak tefek noksanı var ise de anların da karîben ikmâli tabîdir. Burada teşhir olunacak âsar-ı mevcûde malûm-i âli-i kerimaneleridir. Mülhakatta mevcût olduğu haber alınan bazı âsarı gönderilmesi için makam-ı vilâyetten evamir-i muktaziye yazdırıldı. Bunlardan hiç olmazsa bazılarının gelmesi me'mûlur. Va'd-i âli-i kerimâneleri üzere gönderilecek camekân ve katalog ile

⁴² İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1.

fazla âsârın küşadından evvel mevcûd bulundurmak üzere irsâli lûtuf ile vâlâlarından müsterhamdır. Ol babda emr-ü irade efendim hazretlerindedir.

17 Ağustos 315 (R./ 29.08.1899 M.)

Konya Maarif Müdürü

Mühür

Azmi bin Ömer

Konya Vilâyeti

Maarif Müdirliği

No.386

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i Celilesine⁴³,

Âtûfetlû efendim hazretleri,

16 Teşrinievvel 315 (R./ 28.10.1899 M.) tarihli tahrirat-ı âsafâleri ile irsâli emr-ü iş'ar buyrulan dolap vâsıl olarak Müze-i Hümayun Şubesi'ne vaz'ettirilmiş olmakla bu badaki lûf-i terâkki perverâne-i dâverilerine arz-ı teşekküre ibtidar olunur. Ol babda...

25 Teşrinievvel 315 (R./ 06.11.1899 M.)

Konya Maarif Müdürü

Mühür

Azmi bin Ömer

Konya Vilâyeti

Maarif Müdirliği

Tel

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i Celilesine⁴⁴,

Mekteb-i İdadî havlusunda mücedden inşa olunan Müze-i Hümayun Şubesi'nin bugün Vali-î Vilâyetle memuriyn ve eşraf ve ülemâ hazır oldukları halde resm-î küşadı icra olunarak bu münasebetle da'avat-ı hayriyye-i hazret-i padişahînin tezkâr ve tekrar kılındığı ve elyevm mezkûr müzeyi cem'olunan âsârın doldurulduğu ve resminin derdest-i tekdîm olduğu ma'ruzdur.

28 Teşrinsani 315 (R./ 10.12.1899 M.)

Konya Maarif Müdürü

Azmi

⁴³ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1 1315 senesi dosyası.

⁴⁴ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1 1315 senesi dosyası.

Konya Vilâyeti

Maarif Müdürlüğü

No.116

Müze-i Hümayun Şube Müdiriyet-i Canib-i âlisine⁴⁵,

Saye-i tarakkıyat-vâye-i hazrete-i hilâfenpenâhîde Konya Mekteb-i İdadisi havlusunda müceddeden inşa olunup resm-î küş'adın icra olunduğu bâ telgraf arz olunan iki kıt'a fotografisi leffen arz ve takdim kılınmış ve şube-i mezkûrenin her tarafı şimdiye kadar celp ve cem'edilen bir takım âsar-ı âtika ile tezyin edilmiş olduğu gibi bir taraftan dahi taharri ve celp edilmekte ve bunların mufassal bir kıt'a defter-i derdest-i takdim bulunmuş olduğunun arzına ve müzeye dahil olacaklardan tathirat-ı dahiliyeye hizmet edecek olan kapıcıya ait olmak üzere bir kuruluş duhuliyeye vaz'ının istihzanına ibtidar kılındı. Ol babda emr-ü irade hazret-i men leh'ül emrindir.

Fi 8 Şaban sene 317 ve 29 Teşrinisani 315 (R./ 11.12.1899 M.)

Konya Maarif Müdürü

Azmi bin Ömer

Mühür

Konya Vilâyeti

Adet 1293

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i âliyyesine⁴⁶,

Âtûfetû efendim hazretleri,

Saye-î celil-i hazret-i padişahîda Konya Mekteb-i İdadisi havlusunda müceddeden inşa olunup Teşrinisani'nin yirmi sekizinci (10.12.1899) günü resm-î küşâdı icra edilen Müze-i Hümayun Şubesi daha şimdiden yetmiş seksen parça âsar vaz' ile tezyin kılınmış olduğu gibi bir taraftan dahi vücudu haber alınan daha mühim bazı âsarın celp ve cem'ine çalışılmakta ve âsar-ı mezkûrenin makam-ı âli-i âtûfilerine takdim kılınmak üzere Maarif Müdiriyeti'nce bir kıt'a defteri tanzim olunmakta ise de bina derununu ve âsar-ı mevzu'ayı mütemadiyen temiz tutabilmek ve arzu edenleri gezdirmek üzere ayrıca mükellef bir hizmetçi istihdamı icap edüp buna bir karşılık bulunabildiği halde lâakal şehri yüz kuruluş maaş tahsisi ve kat'iyen kabil olamadığı takdirde ayrıca bir kuruluş duhuliyeye vaz'ıyla şehri cüz'iyat kabilinden olarak hasıl olması me'mul olan birkaç kuruluş mektep hademe-i mevcudesinden birine terkiyle ilâveten iş bu vazifenin dahi Maarif ve mektep müdirlerinin taht-ı nezaretinde olarak kendisine tevdiî münasip olacağına ve âsar-ı mezkûrenin fotoğraflarını almak isteyenlerin men'i lâzım gelip gelmeyeceğine göre re'y ve mutalâ-i aliye-i atûfileri istifsar kılınur. Ol babda emr-i irade hazret-i men leh'ül emrindir.

Fi 10 Şaban 317 ve 1 Kânunuevvel sene 315 (R./ 13.12.1899 M.)

Konya Valisi

Mehmed Ferid

⁴⁵ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1 1315 senesi dosyası.

⁴⁶ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30/1, 1315 senesi dosyaları.

Konya Vilâyeti

Mektûbî Kalemi

Adet 209

Müze-i Hümayun Müdiriyyet-i Umumiyesi cânib-i vâlâsına⁴⁷,

Devletlû efendim hazretleri,

26 Haziran 330 tarihli ve 6468/323 numaralı tahrirat-ı âliyelerini cevabıdır:

Konya şehrinin kadaastro haritasına ihtiyac-ı şedid vardır. Mösyö ... tensib-i âliyelerini ve fakat “ plân ...” suretinde mükemmel bir harita tersim ve tanzim ettiği halde talep olunan yüz elli lira kendisine maamemnuniyetle i'tâ olunacağı Konya Beledî Riyaseti'nden ifade kılınmakla netice-i teşebbusat-ı âliyyelerinin emr-ü iş'arına kemâl-i tehalükle intizar eylerim. Ol babda irade efendim hazretlerindedir. 22 Şaban 332 ve 3 Temmuz 330 (R./16.07.1914 M.)

Konya Valisi

(Mühür)

Mehmed Hüsnü

İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 30'da: Konya Müzesi Dosyası bulunmakta olup 1315 yılında, kuruluşu ve açılışı, v.s. bilgiler bulunmaktadır.

Konya'ya ilk defa gelen ve Müze ile Maarif Müdürü ve Valiyi ziyaret eden Prof. Ramsey, Osmanlı Anadolu Şimendifer Direktörü *P. Soulie*'ya 19.05.1920 tarihinde yazdığı mektubunda Konya *Alâettin Tepesi* ve kitâbelere dikkat çekmiştir.

Konya Maarif Müdürü *Mahmud Hulusi*, Müze-i Hümayun'a yazdığı 23 Mayıs 1910 tarihli yazısında Konya Belediyesi tarafından Alâettin Tepesi civarından taş çıkarıldığı esnada bunlardan 35 adedinin teşhire değer bulunduğunu, içlerinden birinin frizli ve gayet önemli olduğunu Prof. Ramsey tarafından beyan edildiğini, bunların Konya Müze Şubesi'ne nakledilmesi gerektiğini, Belediyeden 1.000 kuruşa nakledilebileceğini, Protestan mezarlığından da mühim taşlar çıktığı ve bunların nakli için de 300 kuruş, bunların bazılarının pek büyük olduğu cihetle *Mekteb-i İdâdi*'ye nakli için de 600 kuruş istendiğini belirterek toplam 1.900 kuruşun gönderilmesini talep etmiştir. Söz konusu yazının 28.05.1910 tarihli tel emriyle cevaplandırıldığı görülmektedir. Telgrafta Prof. *Ramsey*'in *Alâettin Tepesi*'nde yapacağı hafriyatın masrafları ile eserlerin nakli konusundaki masrafların karşılanacağı bildirilmiş ve Ramsey'e yardımcı olunması emredilmiştir.

Evkâf-ı Hümayun Nezareti'ne Müze Müdürü tarafından yazılan 21.05.1913 tarih ve 129 sayılı yazıda; Fransa Hükümeti Mimarlarından ve İslâm Sanatı üzerinde çalışan Mösyö *Hebrard*'ın, Temmuz ayından itibaren Konya'da Selçuklu cami, medrese, türbe gibi yapılarda plân-kesit, çizim, çini ve fotoğraf çekme isteğinin makama sunulması için kendisinden yardımcı olunmasının talep edildiği belirtilmiş ve Mösyö Hebrard'ın *Müze-i Hümayun*'da birkaç sene evvel çalıştığı gibi, Suriye ve Mısır'da da çalışmış olduğu ifade edilerek daha önce Konya'da Selçuklu eserlerinin çizimi için *F.Sarre*'ye izin verildiği, bu iznin de emsal teşkil ettiği, eserlerin zamanla harabiyete yüz tuttuğu ve restorasyonu için çalışılan konuların belge niteliği taşıdığı ve büyük faydalar sağlayacağı kanaatinin eklendiği ve söz konusu iznin verilmesi hususunun tensiplere arz olduğu anlaşılmaktadır.

⁴⁷ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 10.

Evkâf Nazırı adına Evkâf Reisi 27.05.1913 tarihinde Nezaret-i Evkâf-ı Hümayun İnşaat ve Tamirat Kalemi'nden çıkan 52706/120 sayılı yazıda; Konya Anadolu Mıntıkası Evkâf Memurluğu'na yazı yazıldığı ve Mösyö *Hebrard'a* engel olunmamasının istendiği belirtilmekte, yazının bir nüshasının da kendisine verilmesi hususu talep edilmektedir.

Alâeddin Tepesi, Konya

İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, 1336-1339 (1920-1923) Yıllarına Ait Muhtelif Mevad Dosyasında bulunan Begeler⁴⁸:

Hôtel de Gare

Konia le 19 Mai 1910

Du chemin de fer Ottoman

D'Anatolie

P.Souliè-Directeur

Excellence,

La Municipalit de la Konia a fait des fouilles dans la colline d'Ala-ed-din en cherchant des pierres pour bâtir des maisons. Il en a résulté que le Musée a été enrichi de beaucoup d'inccriptions. Mais la municipalité ne voulant pas faire un cadeau au Muséei a interrompu les travaux au milieu d'un trésor d'inccriptions intéressantes. Le musée n'a pas moyensde contiunuer les travaux. C'est pourquoi j eme done la liberté de nvous adresser cette lettre je suis prêt, avec votre permission, de pour suivre á mes frais cette recherche très importtante jusqu'à c ele trésor entier de pierres ont été d'èblayé. Je me suis rendu ches M. Housousi Bey et aussi chez le Vali, et ils ont promis de faire tout leur possible pour facilliter mon entreprise. Il ne faut que votre permission, et j'ose vous prier de me le donner par télégraphie. Bien entendu, toues les pierres que je puisse trouver resront la propriété de Musè de Konia.

Agrèer, Excellence, l'expression de mes sentiments les plus distingués.

Ramsey

Konya Vilâyet-i

Maarif Müdiriyeti

684/326

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i Umumiyesi'ne,⁴⁹

Ûtûfetlü efendim hazretleri,

Merkez Belediyesi tarafından Alâeddin civarında taş çıkarıldığı esnada bir takım taşlar zuhur etmesi üzerine bi'l-muayene bunlardan otuz beş adedinin teşhire Salih Âsâr-ı Atıkadan olduğu ve içlerinden birinin firizi yazılı gayet mühim olup Konya'da ilk defa zuhur ettiği burada bulunan profesör Ramsey tarafından beyan edilmiş ve mezkûr taşların Konya Müze Şubesi'ne nakledilmesi bi't-tensip Belediye'den bin kuruşla ihraç edildiği anlaşılmıştır.

⁴⁸ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 39.

⁴⁹ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 39, Dosya No. 2643.

Bundan başka Konya'da vaki Protestan Kabristanı'nda mühim bazı taşlar zuhur ettiğinden taraf-ı sâmillerinden görülmüş olan ve Müze Şubesi'ne nakli tensip buyrulan mezkûr taşların ücret-i ihraciyesi için üç yüz kuruş i'tâsı lâzımgelıyor. Bazıları pek büyük olduğu cihetle cümlesinin Mekteb-i İdâdî'ye nakli için altı yüz kuruşun sarfı zarurî olduğu icra edilen pazarlık neticesinde tebeyyün eylediğinden ücret-i ihraciye ve nakliye bedeli olan min hays'el mecmu bin dokuz yüz kuruşun posta ile irsâline inayet buyurulması istirham olunur ol babda emr-ü ferman hazret-i menleh'ül emrindir.

10 Mayıs 326 (1326 R./ 23.05.1910 M.)

Maarif Müdürü

Mahmud Hulûsi

Tel: 15 Mayıs 326 (1326 R./ 28.05.1910 M.), No. 24

Konya Maarif Müdüriyet-i'ne,

C. 10 Mayıs 326 tahrirat : Oradaki Mösyö Ramsey mesarifini tesviye etmek üzere Alâeddin'de hafriyat edeceğinden birlikte bulunup teshilât icra buyurunuz. Nakliyat parası gönderilecektir.

(Müze-i Hümayun Md.)

(Müze-i Hümayun Umumî Müdüriyeti)

Evkâf-ı Hümayun Nezaret-i'ne⁵⁰

8 Mayıs 329 (1329 R./ 21.05.1913 M.), No. 129

Fransa Hükûmet'i mimarlarından olup bir müddetten beri fenn-i mimari-i İslâmîyeye dair tetebbuatta bulunmakta olan *Mösyö Hebrard'a* tetebbuat-ı mezkûreyi önümüzdeki Temmuz Rumî iptidasından⁵¹ itibaren Konya'da vaki âsâr-ı nefise-î Selçukiyye'den bilcümle cevâmî-i şerife ve türbe ve medreselere dahi teşmil ile bunların plân ve makta'larını mesaha ve müzeyyinât-ı mîmariyesini ve çini kaplamalarını tersim ve fotoğraflarını ahz etmek arzusunda bulunduğundan bu babda zat-ı sâmi-i Nezaretpenâhîlerinden mezuniyet istihsâline delâlet etmekliğim için âcizlerine müracaat etmişler. Mumaileyh Mösyö Hebrard bundan birkaç sene evvel Müze-i Hümayun'da çalıştığı gibi Suriye ve Mısır'da dahi bir çok tetebbuatta bulunmuş mâruf ve muktedir bir mimardır. Mamafih bir hayli sene evvel yine Konya'da mebâni-i Selçukiyye'nin tersimi için *Mösyö Sarre'*ye Nezaret-i Celîlelerinden müsaade i'tâ buyrulmuş ve binaenalyh bir emsal sebkemiş olduğu gibi günden güne haraba yüztutukta olduğu malûm olan mebani-i mezkûrenin böyle muktedir bir mimar tarafından mufassalen mesaha ve tersimleriyle makta'larının tayini ve fotoğraflarının ahzı ileride mebani-i mezkûrenin tamiri için dahi vesalik-i mühime ve sahihe elde bulunmuş olacağından ve binaenaleyh pek büyük fevâid-i mucip olacağı derkâr bulunduğundan mumaileyhin ricası vechile müsaade-i sâmilelerini mutazammin tahrirat-ı Nezaretpenâhîlerinin tasdiriyle mumaileyhe li-ecl-it-tevdi sû-i âcizeye irsâline inayet buyurulması müsterhamdır ol babda.

(Müze-i Hümayun Md.)

⁵⁰ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, Karton 78.

⁵¹ İstanbul Arkeoloji Müzesi Arşivi, 14.07.1913 M. Dosya No. 56.05.

Nezaret-i Evkâf-ı Hümayun

İnşaat ve Tamirat Kalemi

52706/120

Müze-i Hümayun Müdiriyet-i Âliyyesi'ne,

8 Mayıs 329 (1329 R./ 21.05.1913 M.) tarihli ve 5605 numarolu tezkere-i vâlâları cevabıdır: Fransa Hükûmeti mimarlarından olup bir müddetten beri fenn-i mimari-i İslâmîyeye dair tetebbuatta bulunmakta olan Mösyö Hebrard'ın Konya'daki âsâr-ı nefise-i Selçukiyye hakkında dahi tetebbuâtta bulunmasına mümanaat olunması hakkında Konya'da Anadolu Mıntıkası Evkâf Memurluğu'na yazılan tahrirat mimar-ı mumaileyhe tevdî olunmak üzere leffen irsâl kılınmış olmakla ol babda emr-ü ferman hazret-i menleh'ül emrindir.

20 Cemaziyelâhire 331 ve 14 Mayıs 329 (1329 R./ 27.05.1913 M.)

Evkâf Nazırı Namına

Evkâf Reisi

KAYNAKÇA

- Bayram, Sadi. "Osmanlı'da İlk Resmî Müze Adı Ne Zaman Ortaya Atıldı". *Türk Dünyası Tarih Dergisi* 343(Temmuz 2015), 49-51.
- Bayram, Sadi. "Bir Başarı Öyküsü; Sakızlı Bir Rum'un Osmanlı'da Sadrazamlığa Kadar Yükselişi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi* 379(Temmuz 2018), 30-33.
- Cezar, Mustafa. *Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1971.
- Ergün, Mustafa. "Emrullah Efendi'nin Hayatı, Görüşleri, Çalışmaları". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 1-2 (1979-82), 7-36.
- Koşay, Hâmit Zübeyir - Orgun, M. E. Zarf - Bayram, Sadi - Tan, Erdoğan. *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Çağlarında Türk Kazı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013.
- Su, Kâmil. *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi*. İstanbul: 1965.
- Uluçay, Çağatay. *Padişahların Kadınları ve Kızları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1980.

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Konya, Ulu Camii-Alâeddin Camii

Fotoğraf 2: Konya Alâeddin Camii kitâbe

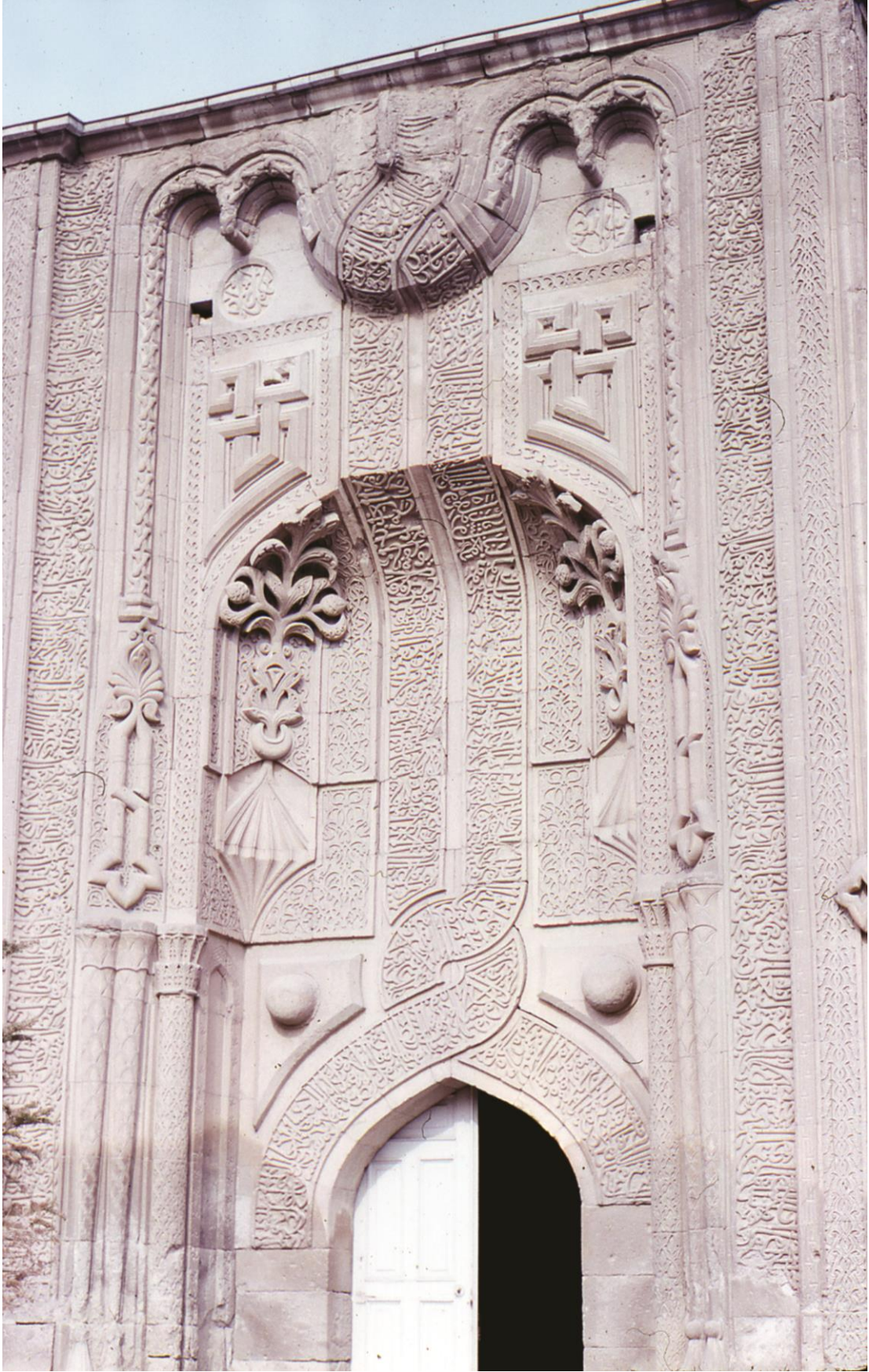
Fotoğraf 3: Konya, Alâeddin Camii, kitâbe

Fotoğraf 4: Konya, Alâeddin Camii giriş kapısı

Fotoğraf 5: Konya, Alâeddin Camii çinili mihrabı

Fotoğraf 6: Konya, İnceminareli Medrese

Fotoğraf 7: Konya Mevlâna Külliyesi

Fotoğraf 8: Konya Alâeddin Camii yanındaki Selçuklu Sarayı harabesi 1987